

TARTU ÜLIKOOLI VILJANDI KULTUURIAKADEEMIA

Kultuurhariduse osakond

Kunstide ja tehnoloogia õpetaja

Heli Esko

RAHVUSLIKUD TÖÖD KÄSITÖÖ AINEKAVAS

Magistritöö

Juhendaja: Anu Pink, MA

Kaitsmisele lubatud:

(juhendaja allkiri)

Viljandi 2018

SISUKORD

SISSEJUHATUS.....	4
1. RAHVAKUNSTI ÕPETAMINE.....	7
1.1. Rahvakunsti osa hetkel kehtivas riiklikus õppekavas.....	7
1.2. Rahvakunsti lõiming teiste ainevaldkondadega.....	10
1.3. Rahvakunsti õpetamise olulisus.....	12
1.4. Õppevara ja abimaterjal käsitöö tundides.....	14
1.4.1. Õpikud.....	14
1.4.2. Teised kasutatavad käsiraamatud, õppematerjalid ja -meetodid.....	15
1.5. Eelnevad uurimused.....	17
2. RAHVAKUNST KÄSITÖÖ TUNDIDES	20
2.1. Uurimuse eesmärk ja metoodika.....	20
2.3. Uurimuse protseduur ning andmeanalüüs.....	21
2.4. Uurimistulemused	22
2.4.1. Uuritavate taustandmed	22
2.4.2. Rahvakunsti valdkonna käsitlemise olulisus	23
2.4.3. Rahvakunsti teema käsitlemine käsitöö tundides.....	25
2.4.4. Praktiliste tööde sisu rahvakunsti käsitlemisel.....	29
2.5. Arutelu ja analüüs.....	31
3. ÕPPEMATERJALI KOOSTAMINE	34
3.1. Teoreetilised lähtekohad	34
3.2. Õppematerjali koostamise protseduur ja kirjeldus	36
3.2.1. Õppematerjali ülesehitus.....	37
3.2.2. Õppematerjali visuaalne külg.....	39

3.2.3. Õppematerjali kasutamine	40
4. EKSPERTIDE TAGASISIDE ÕPPEMATERJALILE	42
4.1. Uurimuse metoodika, andmekogumine ja -analüüs.....	42
4.2. Ekspertide tagasiside, järeldused ja ettepanekud	44
KOKKUVÕTE.....	49
KASUTATUD ALLIKAD	51
LISAD	58
Lisa 1. Uurimuse küsimustik.....	58
Lisa 2. Ideekaardid.....	62
Lisa 3. Tööjuhised õpilastele.....	75
Lisa 4. Valminud näidistööd.....	82
Lisa 5. Küsimustik ekspertidele.....	88
SUMMARY.....	91
LIHTLITSENTS.....	93

SISSEJUHATUS

Praeguse maailma iseloomustamiseks kasutatakse tihti globaliseerumise ehk üleilmastumise mõistet. Kuigi globaliseerumisega kaasneb mitmeid tugevusi, siis ühe puudujäägina tuuakse välja, et tihti allutavad globaalsed majanduslikud eesmärgid kohalikud kultuurid. (Eetikaveeb 2018)

Ingrid Rüütel (2000, lk 4) on välja toonud, et nii nagu looduses, ei ole kahte ühesugust olendit, taime ega kooslust ei saa leida ka kaht sarnast inimest ega kultuuri. Seega on tähtis säilitada ja väärtustada kõiki erinevaid kultuuriruume. 2018. aasta on Euroopa pärandkultuuriaasta, mil pööratakse tähelepanu Euroopa-sisesele kultuurile ja pärandi säilitamisele ning edasiandmisele (The European Year... 2018). Tänapäevases infoühiskonnas õpib noor kiirelt tundma mitmeid kultuure. Seetõttu on olulisel kohal esmast kultuuriõpet kogeda läbi kohaliku kogukonna. Seda põhjusel, et noor tunnetaks ennast eestlasena ning saaks austada võrdväärselt teiste maailma rahvaste ja kultuuride seas ka oma rahvast ning kultuuri. (Rüütel 2000, lk 7)

Teadmised minevikust ei ole olulised selleks, et sinna tagasi igatseda, vaid seetõttu, et leida sealt püsiväärtusi tuleviku jaoks (Rüütel 2000, lk 7). Kui pärimuslikult on erinevaid teadmisi ja oskusi edasi antud kodudes põlvest põlve loomulikus keskkonnas, argi- või pühadetoimetusi tehes, siis tänapäeval on see muutunud. Seetõttu ongi koolil kõige olulisem roll anda noortele edasi teadmisi pärimuskultuurist. (Parijõgi 2016) Nii toob ka põhikooli- ja gümnaasiumiseadus (PGS) välja, et üldhariduskooli üheks alusväärtuseks on asjaolu, et: „Uue põlvkonna sotsialiseerimine rajaneb Eesti kultuuri traditsioonide, Euroopa ühisväärtuste ning maailma kultuuri ja teaduse põhisaavutuste omaksvõtul”.

Põhikooli riiklikus õppekavas, käsitöö ja kodunduse ainekavas, on väljatoodud, et erinevate oskuste õppimise kõrval tutvutakse ainetundides ka rahvakunstiga (PRÕK, lisa 7, 2011). Rahvakunst on osa rahvakultuurist. See on rahvalooming, mida saab leida tarbeesemetel ning tööriistade, mööbli, hoonete vormis ja kaunistustes. Selle põhjal on tekkinud rahvastel tarbekunsti rahvuslik suund. (VE 2006 *sub* rahvakunst) Nii on käsitöö ja

kodunduse ainekavasse lisatud teadmised seotud nii Eesti kui ka teiste rahvaste rahvakunstiga. (PRÕK, lisa 7, 2011) Kuigi käsitööga seostuvad esmalt esemed, siis ühe asja tegemiseks rakendatakse mitmeid oskusi: loovus, nutikus, vilumus, kogemused. Veel enam mängib rolli see, kui uus oskus on päritud ehk tegu on käelise pärimusega (Matsin 2012).

Mitmed uurimused viitavad, et tehnoloogia valdkonnas on puudujääke õppematerjalide osas. Näiteks nimetavad, aastal 2012 läbi viidud uuringus, käsitöö ja kodunduse õpetajad, et nad tunnevad puudust ideede kogumikust, mis oleks mitmekülgne ning praktiliselt kasutatav. (Henno & Grandström 2012, lk 125)

Pidades silmas üleilmastumist, tänapäeval kooli rolli pärimuskultuuri õpetamisel ning kohaliku kultuuritraditsioonide tundmise olulisust tulenebki välja käesoleva magistritöö vajadus.

Antud loov-praktilise magistritöö **eesmärk** on välja selgitada käsitöö õpetajate valmisolek rakendada ainetundides rahvakunstist lähtuvaid praktilisi töid, milliseid võtteid kasutavad nad teema läbimiseks ning välja töötada tööülesannete kogum teema käsitlemiseks II ja III kooliastmes.

Töö tulemusteni jõudmiseks on seatud järgmised **uurimisküsimused**:

- 1) Kuidas näeb ette põhikooli riiklik õppekava rahvakunsti käsitlemist käsitöö ainekavas?
- 2) Millised õppevarad ja -vahendid toetavad käsitöö tunnis rahvakunsti käsitlemist?
- 3) Kuidas käsitöö õpetajad käsitlevad rahvakunsti teemat ja millistes praktilistes töödes on alus võetud rahvakunstist?
- 4) Kas ja kuidas koostatud õppematerjal toetab õpetajate hinnangul rahvakunsti teema käsitlemist?

Selleks, et saavutada eesmärk ja vastata uurimusküsimustele on analüüsitud teemakohast kirjandust, välja töötatud uurimuse metoodika ning koostatud õppematerjal. Käesoleva töö raames on käsitletud käsitöö ja kodunduse ainekavas osa, mis on seotud käsitöö poolega. Töö koostamise käigus viidi läbi kaks uurimust: esimene tegevõpetajate seas, et saada infot

hetkeolukorrast ning teine kahe eksperdiga, kes andsid tagasisidet koostatud õppematerjalile.

Käesolev magistritöö koosneb neljast peatükist. Esimene peatükk loob teemale teoreetilise poole: antud on ülevaade rahvakunsti käsitlemisest lähtuvalt põhikooli riiklikust õppekavast, analüüsitud on olemasolevaid õppekirjandus ja -vahendeid. Teine peatükk käsitleb empiirilist uurimust, kus on kirjeldatud andmete kogumise meetodi välja töötamist, info kogumist ning on analüüsitud tulemusi. Kolmandas osas on kirjeldatud õppematerjali ja selle väljatöötamist. Viimases peatükis on analüüsitud tegevõpetajate tagasisidet koostatud õppematerjalile. Tööd lõpetab kokkuvõte.

1. RAHVAKUNSTI ÕPETAMINE

Järgnev peatükk annab ülevaate rahvakunsti käsitlemisest põhikooli riikliku õppekava kontekstis. Kirjeldatud on lõimingu võimalusi teema käsitlemisel käsitöötundides ja teistes ainetundides. Peatükis on välja toodud rahvakunsti õpetamise olulisus. Lisaks on analüüsitud erinevaid õppematerjale ja -vahendeid, mida õpetaja saab kasutada käsitöötundides rahvakunsti aspekti silmas pidades ning antud on ülevaade eelnevatest uurimustest.

1.1. Rahvakunsti osa hetkel kehtivas riiklikus õppekavas

Põhikooli riiklik õppekava on seadusakt, mis paneb paika riigi põhiharidusstandardid. Dokument koosneb üldosast ning lisadest. Viimasesse on lisatud ainevaldkondade kirjeldused ning kavad. Ainekavad panevad paika konkreetse õppeaine sisu. (PRÕK) Sellel põhjusel on oluline esmalt vaadelda rahvakunsti õpetamise aspekte põhikooli riikliku õppekava kontekstis üldiselt ning seejärel käsitöö ja kodunduse ainekavas.

Põhikooli riiklikus õppekavas (*ibid.*) on välja toodud, et kooli üheks õppe- ja kasvatusesmärgiks on see, et „Eesti kool seisab eesti rahvuse, keele ja kultuuri säilimise ja arengu eest, seepärast pööratakse põhikooli õpetuses ning kasvatuses erilist tähelepanu Eesti keele õppele“.

Põhikooli riiklikus õppekavas on nimetatud kaheksa üldpädevust, mis läbivad kõiki aineid ning on olulised inimeseks ja kodanikuks kasvamisel. Üks neist on kultuuri- ja väärtuspädevus. Selle kompetentsi peamine eesmärk on õpilast kujundada ennast ning teisi väärtustavaks inimeseks, kes hindab inimlikku, kultuurilist ja looduslikku mitmekesisust. Samuti on selle pädevuse all välja toodud, et õpilane tajub ja väärtustab enda seost oma ning teiste maade, rahvaste kultuuripärandiga. (*ibid.*) Nii saab öelda, et põhikooli riiklikku

õppekava läbivad mitmed aspektid, mis suunavad õpetajaid oma ainetes kasutama tegevusi, mis on seotud kultuuri või pärandiga.

Õppekava toob välja, et üldhariduskoolis on kaheksa ainevaldkonda, millest üks on tehnoloogia. Dokumendis on kirjeldatud kolme ainekava, üks neist on käsitöö ja kodundus. (*ibid.*) Selle lisas 7 on lahti kirjutatud tehnoloogia ainevaldkond, käsitöö ja kodunduse ainesisu ning õppe- ja kasvatusesmärgid. Sealt selgub, et õppeaine on kombineeritud teoreetiliste teadmiste kui ka igapäevaks vajalike praktiliste oskustega. Õppetöö käigus õpitakse uusi oskusi ning rakendatakse õpitut disainiprotsessis. Väärtustatakse ka rahvuslike traditsioonide hoidmist käsitöös. Ainekavas on välja toodud, et põhikooli lõpetaja „Väärtustab ja hoiab rahvakultuuri ning teadvustab oma kohta mitme kultuurilises maailmas“. (PRÕK, lisa 7, 2011) Siit võib järeldada, et teiste kultuuride kõrval on olulisel kohal ka kodumaa pärandi tundmine ning selle väärtustamine.

Aine eesmärkide kõrval on antud dokumendis välja toodud konkreetsemalt ka õppesisu. Sõnastatud on järgmised teemad, mida tundides käsitletakse (*ibid.*):

- 1) töö kavandamine ja rahvakunst;
- 2) materjalid ja töö kulg;
- 3) tööliigid;
- 4) toit ja toitumine, tarbijakasvatus (II kooliaste); toit ja toitumine (III kooliaste);
- 5) toidu valmistamise organiseerimine (III kooliaste);
- 6) toidu valmistamine, töö organiseerimine ja hügieen (II kooliaste); toidu valmistamine (III kooliaste);
- 7) lauakombed ja etikett (II kooliaste); etikett (III kooliaste);
- 8) kodu korrashoid;
- 9) projektitööd.

Siit selgub, et ainekavas on iseseisva teemana välja toodud ka rahvakunst. Põhikoolis on kooliastmeid kolm: 1) I kooliaste 1.–3. klass, 2) II kooliaste 4.–6. klass, 3) III kooliaste 7.–9. klass (PRÕK). Alljärgnevalt on vaadeldud rahvakunsti käsitlemist käsitöö ainekavas kooliastmetest lähtuvalt.

II kooliastmes on oluline, et õpilane tunneb rõõmu tehtud tööst, oskab leida ideid, saab aru tööjuhenditest. Teiste seas tuuakse välja õppe- ja kasvatusesmärgina, et õpilane „tunneb

oma kodukoha ja Eesti kultuuritraditsioone“ (PRÕK, lisa 7, 2011). Nii on olulisel kohal rahvakunst ja selle mõiste tähendus. Õpilastega räägitakse üldistest tavadest ja kommetest. 6. klassi lõpetaja oskab ära tunde rahvuslikke mustreid ning kirjasid, nii ajaloolisel kui ka tänapäevastel esemetel. Õpilased kavandavad tänapäevaseid tarbeesemeid rahvakunstist lähtuvalt. Räägitakse muuseumist ning selle rollist. (*ibid.*)

9. klassi lõpetaja oskab uurida esemeid, millel on rahvakunst ning märkab erinevate maade pärandit. III kooliastmes tuleb juurde teiste rahvaste kultuuripärandi väärtustamine ja tundmine. Lisaks tutvutakse rahvakunsti sümbolite ja märkidega. Uuritakse Eesti etnograafilisi ornamente tänapäeva rõivastel ja esemelises keskkonnas. Tutvutakse täpsemalt kudumise, heegeldamise ja tikkimisega eesti rahvakunstis. (*ibid.*)

Vaadates aga praegusele eelnevat põhikooli- ja gümnaasiumi riiklikku õppekava (Põhikooli ja gümnaasiumi...), mis kehtis aastani 2010, siis selles olid nimetatud õppesisuna järgmised punktid: 1) õmblemine, 2) silmuskudumine, 3) heegeldamine, 4) tikkimine. Väljatoodud olid kohustuslikud teemad, kuid nende kõrval nimetati ka valikteemad. Teiste seas näiteks pilu- ja lilltikand, nõörid ja paelad, kõlavööd, kangakudumine. (*ibid.*) Praegu kehtivas õppekavas on täpsemalt kirjeldatud, milliseid teemasid peab käsitlema ning milliseid oskuseid õpilane rahvakunsti teema kontekstis omandab. Eelnevas dokumendis aga oli kõnealune teema nimetatud tööliigis üldsõnaliselt (nt heegeldamine Eesti rahvakunstis). (PRÕK, lisa 7, 2011; Põhikooli ja gümnaasiumi...)

Põhikooli riikliku õppekava, lisa 7 (PRÕK, lisa 7, 2011) kohaselt laiendatakse käsitöö tundides õppekeskkonda. Olulisel kohal on töö raamatukogus, ettevõtetes, näitustel, muuseumites. Samuti on nimetatud, et õpilane mõistab muuseumide rolli rahvakunsti säilitajana. (*ibid.*) Hea näite, kuidas käsitööõpet muuseumis käiguga siduda leiab tehnoloogia valdkonnaraamatust, kus on kirjeldatud projekti „Nõo kooli koostööst muuseumidega rahvakunsti tutvustamisel õpilastele“. Aineõpetaja on teema käsitlemisse planeerinud õppekäigu nii kohalikku raamatukokku, koduloomuuseumisse kui ka virtuaalmuuseumiga tutvumise. Praktilised tööd on seotud õppekäigu jooksul nähtu ja kogetuga. Samuti on töödesse planeeritud nt tikandi kavandamine tikkimisprogrammis ning teostamine tikkimismasinaga. (Rosenberg 2010)

Kokkuvõttes saab öelda, et põhikooli riiklik õppekava annab aluse käsitleda õppeainetes Eesti kultuurile omaseid kombeid, tavasid, traditsioone. Olulisel kohal on õpilase enese oskus ennast identifitseerida kultuurilises piirkonnas. Võrreldes eelneva õppekavaga, siis praegu kehtivas seadusaktis on välja toodud konkreetsed teadmised ja oskused, mida peab põhikooli lõpetaja käsitöö ainekavas omandama rahvakunsti teemal. Nii omab teemakäsitus oluliselt suuremat rolli kui seda oli eelmises õppekavas.

1.2. Rahvakunsti lõiming teiste ainevaldkondadega

Kultuurilise identiteedi teemat käsitletakse põhikooli ja ka gümnaasiumi riikliku õppekava kohaselt läbivalt kogu haridustee juures. Eesmärk on toetada teadlikkuse ja huvi tekkimist - kujundada eelarvamuste vaba ja lugupidavat suhtumist teiste kultuuride esindajatesse ja nende tavadesse, õppida väärtustama oma kultuuri. Nii läbibki rahvakultuuri teema kõiki aineid: ajalugu, ühiskonna-, muusika-, kunstiõpetus, keeletunnid jt aineid. (Vaimne kultuuripärand Eestis 2015, lk 26)

Hetkel kehtiv põhikooli riiklik õppekava näeb ette, et lõimingu abil kujundatakse õppetegevus terviklikuks. See toetab õpilastes üld- ja valdkonnapädevuste kujunemist. (PRÕK) Lõimida võib ja saab erinevaid teadmisi ja oskusi. Kooli kontekstis on oluline teada, mida peab õpilane oskama märgata ja teha, et ta kujuneks kultuuriteadlikuks inimeseks. Olulisel kohal on, et õppur märkab ühiskonnas mitmeid kultuurigruppe: ühiskond kui tervikutasandi kultuuri (ehk rahvakultuuri), kui ka ühiskonna sees olevaid kultuure (subkultuurid, klassikultuur jne...). Lisaks õpib õpilane väärtustama omakultuuri ning kultuurilist mitmekesisust. (Valk 2010, lk 22)

Põhikooli riiklik õppekava (PRÕK) ütleb et: „Läbivad teemad on üld- ja valdkonnapädevuste, õppeainete ja ainevaldkondade lõimingu vahendiks ning neid arvestatakse koolikeskkonna kujundamisel“. Läbivaid teemasid on kaheksa, millest üks on kultuuriline identiteet. Reedik (2010) toob välja, et tehnoloogia ainevaldkonnas toetatakse kultuurilise identiteedi teemat järgmiselt: „Tutvumine esemelise kultuuri, kommete ja toitumistavadega võimaldab näha kultuuride erinevust maailma eri paigus ning teadvustada

oma kohta mitmekultuurilises maailmas. Õpitakse märkama ja kasutama rahvuslikke elemente esemete disainimisel”.

Siinkohal saab taas viidata Rosenbergi (2010) käsitöötunni õppeühikule, kus on seostatud rahvakunst ning kohalik muuseum, infotehnoloogia jm komponendid (vt lk 9). Antud näites on rahvakunst seotud mitmete õppekava läbivate teemadega. Näiteks karjääriplaneerimist toetatakse sellega, et õpilased näevad õppekäikude raames erinevaid ameteid (raamatukoguhoidja, muuseumitöötaja). Läbivat teemat „Tehnoloogia ja innovatsioon“ käsitletakse läbi virtuaalmuuseumite külastamise, oma töö kavandamise tikkimisprogrammis, blogi pidamise. Niisamuti käsitletakse õppeühiku käigus ka teisi teemasid nagu kultuuriline identiteet, kodanikualgatus ja ettevõtlikkus, keskkond ja jätkusuutlik areng ning teabekeskond. (*ibid.*)

Käsitöö ja kodundus kuulub ainevaldkonda „Tehnoloogia“. Tehnoloogia ainevaldkond toetub oma tegevuses paljuski teistes õppeainetes omandatud teadmistele, sh pakkudes praktilises tegevuses eduelamust. Siin on seotud omavahel teoreetilised teadmised, mida saab rakendada praktiliselt ellu. (Reedik & Pohlak 2010)

Rahvakunsti saab käsitleda pea igas aines. Mitmetes õppeainetes käsitletakse rahvakultuuri teemat kas otseselt või kaudselt. Näiteks kunstiõpetus, kus arutletakse Eesti rahvakunsti ning märkide, sümbolite teema üle (PRÕK, lisa 6, 2011). Niisamuti saab tuua paralleele rahvakunsti käsitlemisel ajaloo õppeainest, kus puudutakse teemasid nagu „Eesti 19. ja 20.sajandi algul“, „Kultuur 19. ja 20.sajandi algul“, „Kultuur ja eluolu paikkonnas 20.sajandi algul“ (PRÕK, lisa 5, 2011). Rahvakunsti teemat analüüsitakse ka ainevaldkonnas „Keel ja kirjandus“ – arutletakse rahvakultuuri eripära ja olulisuse üle, käsitletakse tööteemalisi vanasõnu, kõnekäändusid ning tutvutakse erinevate rahvaste uskumuste ja tavadega. (PRÕK, lisa 1, 2011) Niisamuti tuuakse välja, et „Eesti geograafia õppimine loob aluse kodumaa looduse, ajaloo ja kultuuripärandi väärtustamisele“ (PRÕK, lisa 4, 2011). Kehalise kasvatuses ainetunnis tegeletakse Eesti rahvatantsuga, läbi mille ühendatakse õpilasi rahvapildude traditsiooniga (PRÕK, lisa 8, 2011).

Saab öelda, et olulisel kohal on õppeainete lõimimine erinevate ainevaldkondade ning läbivate teemadega. Niisamuti saab lõimingut teostada läbi rahvakunsti temaatika ning pea

kõikides ainetes saab kõnealust teemat siduda kas otseselt või kaudselt toetades seda käelise tegevusega käsitöö tunnis.

1.3. Rahvakunsti õpetamise olulisus

Tänapäeva inimesele on omane juurtetus ning individualism. Nii ongi koolihariduse, kindlate ning traditsiooniliste teadmiste kõrval, üheks eesmärgiks ka lapses eetilise selgroo kujundamine. (Jakobson 2010, lk 52)

Identiteet on ajas muutuv ning etniline identiteet toetub paljuski pärimuskultuurile. Marju Kõivupuu oma artiklis öelnud, et antropoloog Alan Dundes on öelnud, et need rahvad, kes on kõige enam mures oma identiteedi pärast, on hakanud seda ise uurima ja kaardistama. Üldiselt saabki välja tuua, et side kollektiivse minevikuga on ühiskonnas järjest olulisem ning pärandkultuuriga tegelemine on enam populaarsust koguv. (Kõivupuu 2018)

Oskused, teadmised ning esemed minevikust saab jagada kahte gruppi. Pärimuskultuur on osa rahvakultuurist ning seda on liigitatud järgnevalt: 1) materiaalne rahvalooming, 2) vaimne rahvalooming. (Rüütel & Tiit 2005, lk 10) Vaimse kultuuripärandi ehk rahvaloomingu alla kuuluvad nii teadmised, oskused, tavad, kultuuriruumid, mida kogukond peab oma kultuuripärandi osaks. Vaimset kultuuripärandit antakse edasi põlvest põlve, rühmad taasloovad seda uuesti. (UNESCO 2003) Materiaalse ehk ainelise kultuuripärandi puhul räägitakse esemetest, mida on olnud võimalik koguda. Samas on nimetatud selle mõiste all ka paiku, millel on aja- ja kultuurilooline või esteetiline väärtus. (Aineline kultuuripärand, *s.a.*)

Tulles aga ühiskonnast õpilase juurde, siis John Dewey ning Dorothy Howard on välja toonud, et lapse arengus on väga olulisel kohal teadmised kohalikust kultuurist. Nad lisavad, et tähtsat rolli omab lapse iseseisev uurimine kohaliku kultuuri kohta ning seda läbi perekonna ja kogukonna. (Bowman 2006, lk 73)

Kohaliku kultuuriõppe tähtsus koolis on motiveerida õpilasi, kujundada positiivset identiteeti ja eneseteadvust. Ameerikas läbi viidud uuringu põhjal, kus osalesid sealsed

põlisrahvaste õpilased, saab välja tuua, et neil õpilastel on suuremad võimalused olla akadeemiliselt edukamad. Nende õpikeskkond on mitmekülgne, sest kohalik kogukond, kool, lapsevanemad teevad omavahel palju koostööd. (Demmert 2001)

Laps õpib läbi kogemuse. Nii toob välja ka Rüütel (2000, lk 4), et „Folklooriõpetuse eeldab osalemist“. Sealsamas lisab autor, et protsessi tunnetamiseni jõudmiseks ei piisa teoreetilisest käsitlusest. Selleks, et tajuda kogu protsessi peab teadma ka tausta: kombeid, rituaale, uskumusi. Seega on oluline, et pärimuskultuuri õpetamisel peab juhendav õpetaja ka ise teemat tundma ja teadma. (Rüütel 2000, lk 4–5) Nii toob välja ka Ameerika folklorist ja õpetaja Paddy Bowman, et see valdkond baseerub paljuski õpetaja enda huvil asja vastu ning sellel, et õpetaja usub folkloori võimalustele. Õpetaja on veendunud selles, et planeerides õpet läbi pärimuse saab õppida väärtusi, mida läbi teiste õppetegevuste teha ei saa. Tuuakse välja ka Bert Wilsoni mõte, et: „Folkloor aitab õppida seda, mida tähendab inimeseks olemine“. (Bowman 2006, lk 67). Nii saab öelda, et olulisel kohal on õpetaja teadmised ning see, et õpilane peab protsessi mõtestamiseks tegevusi ise läbi tegema ning kogema.

Protsessi tunnetamist peavad oluliseks ka teised autorid. Nii näiteks on Rajando ja Viik (2007, lk 8-9) väljatöötanud lihtsad ja maarahva igapäevaelus kasutuses olnud esemetele tööjuhised. Autorid toovad välja, et raamatu „Lihtne pärimus“ abil on kõigil võimalus vajaminevat materjali ise otsida (koguda), eset proovida valmistada ning rikastada isikliku töökogemuse võrra.

Nii ongi olulisel kohal õpetaja roll ja see, et juhendaja suunab kultuuripärandit taaslooma, olgu selleks käsitöö või laul, kunst või mõni muu valdkond. Nii on ka 2018. aastal Euroopa Kultuuripärandi aasta raames olulisel kohal just noored. Noor on see, kellel on võimalus pärandit edasi kanda ning sellele uut tähendust luua. Saksa egiptoloog Jan Assmann on välja toonud, et kultuuripärandi kaudu saab ühiskond nähtavaks nii iseendale kui ka teistele. (Kiivet 2018) Kokkuvõttes on õpetaja roll õpilast suunata, tekitada huvi ning rõhutada, et rahvakunsti saab luua uuesti. See on praeguse noore roll – õppida tundma ja looma. Olulisel kohal on teema tunnetamine läbi praktilise kogemuse.

1.4. Õppevara ja abimaterjal käsitöö tundides

Järgnev alapeatükk analüüsib käsitöö õppeaines peamiselt kasutatavaid õpikuid ning olemasolevaid õppematerjale rahvakunsti aspektist lähtuvalt.

1.4.1. Õpikud

Toetudes ainevaldkonnaraamatule „Tehnoloogia“ (Reedik & Pohlak 2010) ning seal välja toodud õpetaja töökava näidistele, saab öelda, et peamiselt kasutatavad õpikud käsitöö tundides on „Kudumine“, „Tikkimine. Väike rahvarõiva õpetus“, „Heegeldamine“ ja „Õmblemine“. Need on välja antud Saara Kirjastuse poolt. Siia nimekirja saab lisada kodunduse õpikud, kuid kuna need ei ole seotud antud uurimisteeduga, siis alljärgnevalt neid ei analüüsita.

Õpikud „Kudumine“ ja „Õmblemine“ on välja antud vastavalt 2002. ja 2003. aastal. Õpikuid „Heegeldamine“ ja „Tikkimine. Väike rahvarõivaõpetus“ on täiendatud 2015. aastal. Alljärgnevalt toimub analüüs, kus vaadeldakse rahvakunsti ja selle sisu eelnevalt nimetatud õpikutes.

Õpikus „Kudumine“ (Pink 2002) on välja toodud peatükid, mis on seotud rahvakunsti teema käsitlemisega: „Silmuskudumise ajalugu“, „Kirjamine Eesti rahvakunstis“, „Eesti sokid“. Tutvustatud on vanu silmuskootud mütse ning Haapsalu rätti. Peatükis „Kinnaste kudumine“ on näiteid toodud erinevate Eesti piirkondade kinnastest. Kui aga vaadata praktiliste tööde näiteid rahvakunstist siis välja on toodud mõningad näited: julgustatud on peremärki või vana sukakirja kuduma kotile (nt suveniirikott) ning lisaks on raamatus erinevaid rahvuslikke kindakirjasid. Saab öelda, et raamatus on küll viiteid rahvakunstile, ent raamat on välja antud 2002. aastal, siis praktiliste tööde näited ei ole õpilastele atraktiivsed.

Õpikus „Õmblemine“ (Pink 2003) tutvutakse materjaliõpetusega ning on kirjeldatud ka kangakudumise põhimõtteid. Antud on ülevaade õmblemise ajaloost Eestis ning tutvustatakse vanu ruudukangaid. Käesolevas õpikus puuduvad praktiliste tööde näited või

ideed, mis on seotud rahvakunstiga. Traditsiooniliselt õmmeldud esemete näiteid on minimaalselt.

Õpikus „Heegeldamine“ (Pink 2015) räägitakse rahvarõiva seelikutest, mis on triipudega. Praktilise tööna soovitatakse kodukoha seeliku triibu muster kinnissilmustega heegeldada. Teoreetilise peatükina on välja toodud „Eesti pitsid“, kus kajastatakse Hiiu, Muhu ning Seto pitsile iseloomulikke jooni. Rahvakunstist inspireeritud praktiliste tööde näiteid on kaks: triibumuster ja heegeldatud pind, kuhu oli Muhu ristpiste tikandist inspireeritud motiivid tikitud.

Õpiku „Tikkimine. Väike rahvarõivaõpetus“ (Pink & Teder 2015) saab jagada kaheks. Esimeses osas käsitletakse põhioskuste õpetamist, peatükkide sees puudutatakse jooksvalt rahvakunsti temaatikat (nt Seto geomeetiline tikand, peremägid, Muhu lilltikand). Peatükis „Ideest tikandini“ (*ibid.*, lk 48) on välja toodud ideid, kuidas rahvakunsti kasutada oma tänapäevastest töödes. Lisaks on õpikus näiteid mitmetest esemetest, kus tikand on teostatud inspireerituna rahvakunstist. Teoreetilise peatükina on kajastatud rahvuslikku valget tikandit. Õpiku teises osas käsitletakse aga rahvakunsti temaatikat. Teoreetiliselt antakse ülevaade kihelkondadest, talu eluolust, talutekstiilist, rõivastest, kommetest. Tuuakse välja rahvakunstis kasutatud märkidest, kirjeldatakse erinevaid Eesti rahvarõivaid. Praktilise tööna õpetatakse paelu punuma ning raamil rahvarõiva triibustiku kudumist. Järeldusena saab välja tuua, et antud õpikus on põhjalikult selgitatud Eesti rahvakunsti olemust (*ibid.*). Välja on toodud ideid praktilistele töödele.

Kokkuvõttes saab öelda, et kõnealustes õpikutes on rahvakunsti temaatikat käsitletud teoreetiliselt. Õpikutes on väga erinevas mahus näidetena praktiliste tööde ideid, mis on inspiratsiooni saanud rahvakunstist.

1.4.2. Teised kasutatavad käsiraamatud, õppematerjalid ja -meetodid

Rahvakultuuri Keskuse poolt on välja töötatud vaimse kultuuripärandi õppematerjal, kuhu on kokku koondatud erinevate ainete põhjal valminud õppematerjalid. Need aitavad käsitleda traditsioonilisi teadmisi, õpetavad märkama ning väärtustama põlvest põlve edasi

antud teadmisi. Esindatud on peamised õppeained: matemaatika, loodusõpetus, ajalugu jt. Välja on pakutud tööjuhiseid, kuidas ainesisu kombineerida kultuuripärandiga. Teiste seas saab leiab sealt käsitöötunni tarbeks mõeldud tööjuhendi „Paberi või kaltsunuku valmistamine“, mis on mõeldud nii II kui ka III kooliastmele kasutamaks käsitöötunnis. (Rahvakultuuri Keskus 2014)

Rahvakunsti õpetamise kohta üldiselt saab leida materjale erinevatest muuseumidest. Näiteks Eesti Rahva Muuseumi õppematerjal „Rehetare lapsed“, kus on töölehed teema käsitlemiseks nagu: villa- ja linatööd, rahvarõivad. (Tuubel & Värv 1998). Nimetada saab ka raamatu „Eesti ilu värviraamat“ (Nidermann 2016), kus on näha erinevaid motiive ning ornamente, mida õppetundides saab kasutada kavandamise näitena.

Muuseumis väljatöötatud õppematerjalidest saab nimetada näiteks raamatu „Rahvariide töövihik“. Põhja-Eesti rahvariide tutvustav värvimis- ja nuputamisraamat“ (Reest *s.a.*), mis paneb õpilasi arutlema rahvarõiva kandmisest tänapäeval. Lisaks annab raamat ülevaate rahvarõiva peamistest üksikosadest.

Muuseumi materjalide kõrval saab tundides kasutatavate vahendite alla lugeda ka täiskasvanutele mõeldud käsitööalase kirjanduse. Siinkohal saab näidetena tuua nii piirkondliku eripäraga käsitööraamatuid (nt „Lihula lilltikand. Õpetus. Mustrid. Inspiratsioon“, „Meite Muhu mustrid“, „Värviline Seto pits“ või „Noppeid Kihnu näputööst“) kui ka peamisi tööliike toetavad raamatud (nt „Eesti silmuskudumine I. Tavad ja tehnikad“, „Suur kindaraamat. Eesti kihelkondade mustrid“, „Eesti käsitöö käsiraamat“ või „Eesti tikand 1“). Nimetatud olid mõned näited käsitööalastest raamatutest, mis lähtuvad oma sisus Eesti käsitööst.

Põhikooli riiklik õppekava (PRÕK, lisa 7, 2011) toob välja, et käsitöö ainetundides „Rakendatakse nüüdisaegseid info- ja kommunikatsioonitehnoloogiatel põhinevaid õpikeskkondi ning õppematerjale ja -vahendeid“. Nii peavad õpetajad oma töösse planeerima ka erinevaid infotehnoloogilisi vahendeid. Näitena saab tuua erinevaid keskkondi, millest õpetaja saab ideid ja kus ta saab õppevara digitaalselt jagada. Näiteks 2016. aastal avati Haridus- ja Teadusministeeriumi poolt digitaalse õppevara portaali e-Koolikott, kus asuvad erinevad veebilehed, mängud, töölehed ning kus on loodud õppekomplektid õpilastele ainete kaupa (Haridus- ja teadusministeerium 2016). Antud

kodulehel leiab alamenüü „Käsitöö“ alt ka mõned rahvakunstist inspireeritud töölehed ja -juhised. Näiteks õpijuhised „Eesti rahvusliku tikandiga linnuke“, video „Haapsalu sall, ääreprints õmblemine“ või esitluse „Villalugu“ (e-Koolikott 2018).

Veebipõhise sisu alla saab koondada ka erinevad käsitööalased blogid. Näiteks Kristi Jõeste blogi, milles keskendutakse kinnaste kudumisele või blogi „Villatee“, milles on tööd inspireeritud rahvakunstist (Kiverik *s.a.* & Jõeste *s.a.*). Kirjastuse Saara ajaveebist võib leida nii üksikuid tööjuhiseid kui lugemist rahvakunstist (Saara Kirjastus *s.a.*). Keskkonnast MuIS, leiab erinevaid vanu esemeid, mis on muuseumites säilitatud ja ülespildistatud. Keskkond võimaldab huvilistel uurida just teda huvitava piirkonna käsitöö või erinevate esemete kohta, mis on säilinud muuseumites (MuIS).

Põhikooli riiklikus õppekavas tuuakse välja, et käsitöö tundides kasutatakse tänapäevaseid õppemeetodeid. Näidetena tuuakse välja projektõpe, uurimistööd, katsetused, näituste korraldamine, internetipõhiste keskkonda kasutamine, mängud, arutelud, diskussioonid jmt. Lisaks nimetatakse, et toimuda võivad õppekäigud muuseumisse, näitusele, ettevõttesse, raamatukokku. (PRÕK, lisa 7, 2011) Siinkohal saab näite tuua Tallinna Ülikoolis koostatud projektõppe toetamise käsiraamatust, kus õppematerjalid on ühe probleemõppena välja toodud järgmine murekoht – puuduvad taskud laulupeole minevatele õpilastele. Abimaterjal toetab õpetajat juhtimaks protsessi projektõppes ning tulemuseks on kaaruhargi valmistamine ja paela punumine, millega kaunistatakse rahvuslikus stiilis lahttaskut. (Kikkul & Lind & Paas & Veeber 2014, lk 8)

Eelpool väljatoodu on mõned näited, mis illustreerivad seda, et õpetaja võib saada erinevaid materjale, kuid tal tuleb ise nendeni jõuda. Materjalid, mis asuvad õpikeskkondades, on küll konkreetselt õppekavaga seotud, kuid neid pole siiski palju ning need toetavad teemade läbimist pigem kaudselt.

1.5. Eelnevad uurimused

Ameerikas on koostatud uuring, mis vaatleb seda, kas ja kuidas on omavahel seotud akadeemiline edukus ning õpilased, kes tulevad traditsioonilistest piirkondadest. Uuringus

osales 212 õpilast, kes olid seotud põlisperikondadega. Uurimuse piirangutena on mainitud, et tegu oli maakooli ning indiaani kultuuriga seotud õpilastega. Tulemustena nimetati, et kultuuriõpe koolis tugevdas õpilaste enesehinnangut. Niisamuti oli õpilastes valmisolek enam õppima pärimuskultuuri ning osaleda taolistes tegevustes. (Whitebeck & Hoyt... 2001, lk 193–194)

2012. aastal viidi läbi Eesti õpetajate seas uuring, kus koguti infot, kuidas põhikooli riiklik õppekava on rakendunud ning millised on ainekavade arengu ja rakendamise probleemkohad (Henno & Grandström 2012, lk 5). Uuringust selgus, et käsitööõpetajad tõid kõige enam välja õppematerjalide puudust. Teiste puuduvate materjalide seas nimetasid õpetajad, et nad tunnevad puudust praktiliste ja mitmekülgsete näidetega ideekogumikust. (*ibid.*, lk 125)

Tartu Ülikoolis on koostatud magistritöid, kus keskendutakse rahvakunsti ning pärimuskultuuri teematikale. Näiteks Maris Irbo (2011) töö teemaks oli "Kohaliku pärimuskultuuri õpetamise võimalusi üldhariduskoolis Setomaa I ja II kooliastme õpetajate hinnangul". Töö eesmärk oli uurida võimalusi pärimuskultuuri õpetamiseks koolides. Töös koguti infot kaheteistkümnelt õpetajalt, kes leidsid tundides võimalusi kohaliku pärimuskultuuri tutvustamiseks õpilastele. Intervjueeritavatest üks õpetaja oli käsitööõpetaja, kes tõi välja, et seob oma tunnitööd kohaliku kultuuriga lisaks piirkonnale omase käsitööga ka suuliselt, nt annab setokeelseid töökäsklusi (*ibid.*, lk 31).

Lisaks on koostanud õpetajale abimaterjali Tiia Heinsalu (2011), mil autor uuris oma töös, „Abimaterjalid rahvakunsti aluste õpetamiseks II–III kooliastme käsitöötundides E. Laigna erakogu ja Eesti kirivööde ajaloolise ülevaate näitel“, pealkirjas nimetatud erakogu kirivööid. Autor kaardistas kirivööd ning koostas tunnikonspektid õpetajale, mida saab läbi viia 5.–7. klassis, kus kirivöö mustreid kasutatakse silmuskudumises ning tikkimises.

2004. aastal on koostanud Ingrid Uus Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemias lõputöö teemal „Kihnu rahvuslikku käsitööd tutvustav metoodiline materjal põhikoolile“. Töös tutvuti ühe Kihnu käsitöömeistri loominguga ning saadud info põhjal koostati Kihnu käsitööd tutvustav õppematerjal. (Uus 2004, lk 5)

2005. aastal kaitses Tallinna Ülikoolis Sirje Mölder magistritöö „Audru rahvarõivad ja nende mustrite kasutamine käsitöötunnis“. Koostatud töö eesmärk oli anda ülevaade Audru piirkonna rahvarõivastest ning rõiva kandmisega seotud traditsioonidest. Praktilise tööna koostati õppematerjal kirivööde teemal ning näidisesemed. (Mölder 2005, lk 5)

Välja toodud uurimused on käesoleva tööga seotud kolmel viisil: 1) rahvakunsti teemavaldkonna olulisust, 2) sisuks on õppematerjal või selle koostamine, 3) uuring Eesti õpetajate seas. Eelnevalt koostatud magistritööde õppematerjalid on seotud ühe kindla piirkonna käsitööga või konkreetse töövõttega. Eelnevad uurimused kinnitavad, et õpetajad tunnevad puudust praktilisest ideede kogumikust.

2. RAHVAKUNST KÄSITÖÖ TUNDIDES

Alljärgnevas peatükis on välja toodud empiirilise uurimuse tulemused, mis viidi läbi tegevõpetajate seas, et välja selgitada nende arvamus teema olulisuse üle, probleemkohad teema käsitlemisel ainetunnis ning mida nad on oma töös selles valdkonnas õpilastega teinud. Esmalt on käsitletud uurimuse metoodikat, andmete kogumise vahendit, järgneb tulemuste kirjeldamine.

2.1. Uurimuse eesmärk ja metoodika

Käesoleva uurimuse **eesmärk** on välja selgitada käsitöö õpetajate valmisolek rakendada ainetundides rahvakunstist lähtuvalt praktilisi töid ning milliseid praktilisi võtteid kasutavad nad teema läbimiseks.

Uurimuse eesmärgi saavutamiseks on sõnastatud järgmised **uurimisküsimused**:

1. Kuivõrd oluliseks peavad õpetajad rahvakunsti teema käsitlemist käsitöö ainetundides?
2. Milliseid õppemeetodeid ja -vahendeid kasutavad käsitööõpetajad rahvakunsti temaatika käsitlemisel?
3. Milliste tööliikide puhul võtavad käsitööõpetajad praktilise töö aluseks rahvakunsti?

Empiirilise uurimuse üldkogumina saab käsitleda üldhariduslike põhikoolide käsitöö ja kodunduse õpetajaid, kes töötavad 2017/2018 õppeaastal.

Antud uurimuse **valimi** koostamisel on lähtutud ettekavatsetud valimist. Valimi moodustamisel valib uurija valimisse esindajad lähtudes oma kogemustest ning eriteadmistest mõne grupi kohta. Populatsiooni püütakse leida kõige tüüpilisemad esindajad. (Õunapuu 2014, lk 143)

Eestis töötab 2017/2018 õppeaastal 396 käsitöö ja kodunduse õpetajat. (Üldhariduskoolide õpetajate..., 2018). Valimi moodustamisel on nende õpetajate seast valitud grupp, kes on

esindajaks üldkogule – hetkel töötavad käsitöö- ja kodunduseõpetajad. Valimini jõudmiseks on kasutatud Eesti Käsitööõpetajate Seltsi postiloendit Aita, kuhu kuuluvad antud aine õpetajad eri paigust üle Eesti.

2.3. Uurimuse protseduur ning andmeanalüüs

Uurimustöö puhul on tegemist kvantitatiiv-kvalitatiivse uurimismeetodiga. Andmekogumisvahendina on kasutatud originaalküsimustikku (lisa 1).

Küsimustik koosnes kümnest küsimusest, milles olid suletud ja avatud küsimused. Kasutatud on ka Likerti tüüpi skaalat. Küsimustik on välja töötatud lähtuvalt töö eesmärgist, uurimisküsimustest ning töö teoreetilises osas väljatoodule.

Küsimused number 1 ja 2 on taustandmete kogumiseks, mille abil selgub küsimustikule vastanute õpetajate tööstaaž. Küsimused number 3 ja 4 annavad vastuse, kuivõrd oluliseks peavad õpetajad rahvakunsti teema käsitlemist käsitöö ainetundides. Küsimused number 5, 6 ja 7 toovad välja, milliseid õppemeetodeid õpetajad peamiselt kasutavad teema käsitlemiseks. Küsimused number 8, 9 ja 10 annavad vastuse, milliste tööliikide puhul õpetajad võtavad aluse rahvakunstist ning milliseid praktilisi töid on nende õpilased teinud.

Küsimustik vormistati keskkonnas Google Forms. Selleks, et linki oleks mugav jagada, lühendati URL link. Küsimustik on nähtav siin: <http://lingid.ee/rahvuslik>. Enne uurimuse läbiviimist korraldati pilootuuring kolme tegevõpetaja seas. Õpetajad andsid tagasisidet. Saadud tagasiside põhjal viidi küsimustikku sisse sõnastusest lähtuvaid parandusi.

Põhiuuring viidi läbi 12.–25. märtsil 2018. aastal. Uuritavaid teavitati, et nende vastuseid kasutatakse ainult antud töö raames, konfidentsiaalsusest, ankeedile vastamiseks kuluvast ajast ning perioodist, mil oodatakse vastuseid. Lisatud oli ka info, et kui vastanud soovivad tutvuda valminud tööga, saadab töö autor neile tulemused.

Kogutud andmed süstematiseeriti, kontrolliti ning korrastati. Vastanute eristamiseks määrati andmete töötlusel programmis MS Excel vastajale number. Küsimuste analüüs toimus erinevalt – nii kvalitatiivselt kui ka kvantitatiivselt. Uurimuse kvantitatiivsed

andmed süstematiseeriti programmis MS Excel. Kvalitatiivse sisuanalüüsi nõudvate küsimuste puhul moodustati erinevad koodid (nt küsitluses küsimuses nr 11. tekkisid koodid: nõelapadjad, kotid, sokid, kindad jne), hiljem sarnased koodid koondati erinevate kategooriate alla (tikkimine, kudumine jne). Peale andmeanalüüsi toimus sisuanalüüs ning seostamine teoreetilistes peatükkides väljatooduga.

Tulemuste illustreerimiseks on esitatud kirjeldav statistika, kus joonised on koostatud MS Excelis.

2.4. Uurimistulemused

Alljärgnevas alapeatükis on välja toodud uurimuse käigus läbi viidud küsimustiku tulemused. Esmalt on antud ülevaade taustandmetest, järgnevad peatükid vastavalt uurimisküsimustele. Peatükki lõpetab arutelu ja analüüs.

Uurimistulemuste esitluseks ja illustreerimiseks lisaks kirjeldavale statistikale on kasutusel ka vastanute originaalkujul tsitaadid. Tsitaat on kaldkirjas, sellele järgneb „/“ ning andmete töötlemisel MS Excelis, uuritavate eristamiseks, määratud number.

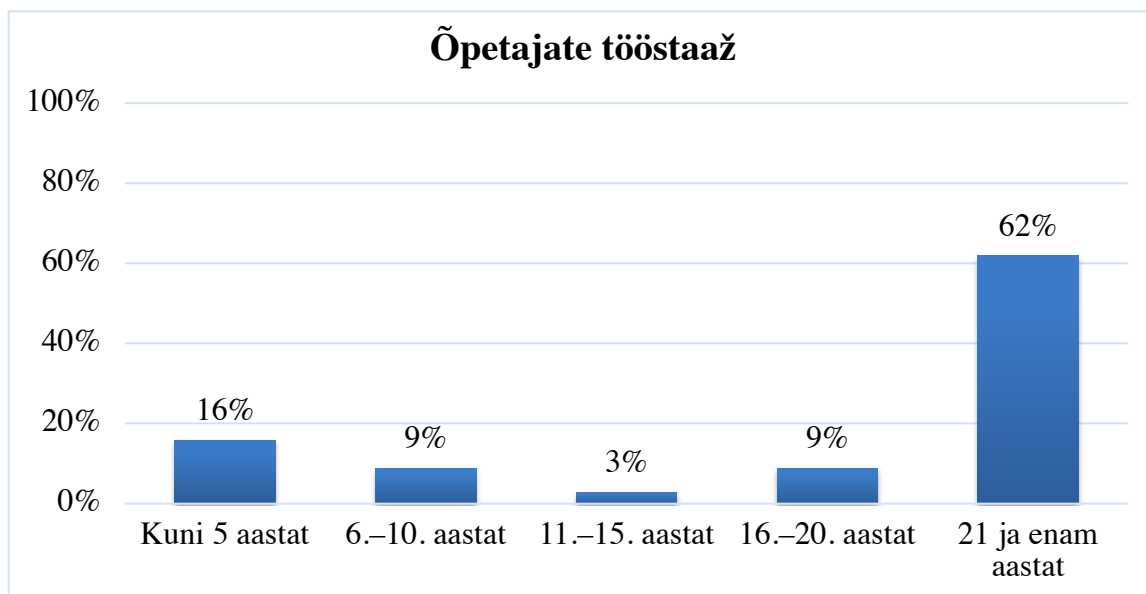
2.4.1. Uuritavate taustandmed

Uuringus osales 32 4.–9. klasside käsitöö ja kodunduse õpetajat. Ligi pool (44%) uuringus osalenud õpetajatest (tabel 1) õpetasid kõiki klasse II ja III kooliastmes ning 22% õpetajatest annab tunde alates 5. klassist. 32% vastanutest annavad ainetunde mõnes muus kombinatsioonis – näiteks ainult III kooliastmes või puudub mõni õpetatav klassikomplekt.

Tabel 1. Klassid, kus õpetajad annavad tunde (%)

Klassid	4.–9. klass	5.–9. klass	Muu kombinatsioon
Vastanud õpetajad (%)	44	22	34

Vastanud õpetajatest üle poole (62%) on käsitöö aineõpetaja ametit pidanud 21 aastat ja enam (joonis 1). Kuni 5 aastat on käsitööõpetaja ametit pidanud 16% vastanutest. 6.–10. ja 16.–20. aastat on aineõpetajaks olnud 9% vastanutest. 3% uuringus osalenutest on õpetaja olnud 11.–15. aastat.

Joonis 1. Uuringus osalenud õpetajate tööstaaž

2.4.2. Rahvakunsti valdkonna käsitlemise olulisus

Antud alapeatükk lähtub analüüsis ankeetküsimustiku küsimustest number 3 ja 4 (lisa 1) ning annab vastuse uurimisküsimusele „Kuivõrd oluliseks peavad õpetajad rahvakunsti teema käsitlemist käsitöö ainetundides?“.

Õpetajad said esmalt välja valida loetelust nende hinnangul kaks kõige olulisemat rahvakunsti käsitlemise põhjust tundides (tabel 2). Valikus oli seitse vastusevarianti, lisaks valik „Muu“. Antud küsimuses oli rikutud vastuseid viis, kus vastanud olid valinud kõik vastusevariandid. Rikutud vastuseid ei analüüsitud. Seega on selles küsimuses koguvastanute arvuks 27 õpetajat.

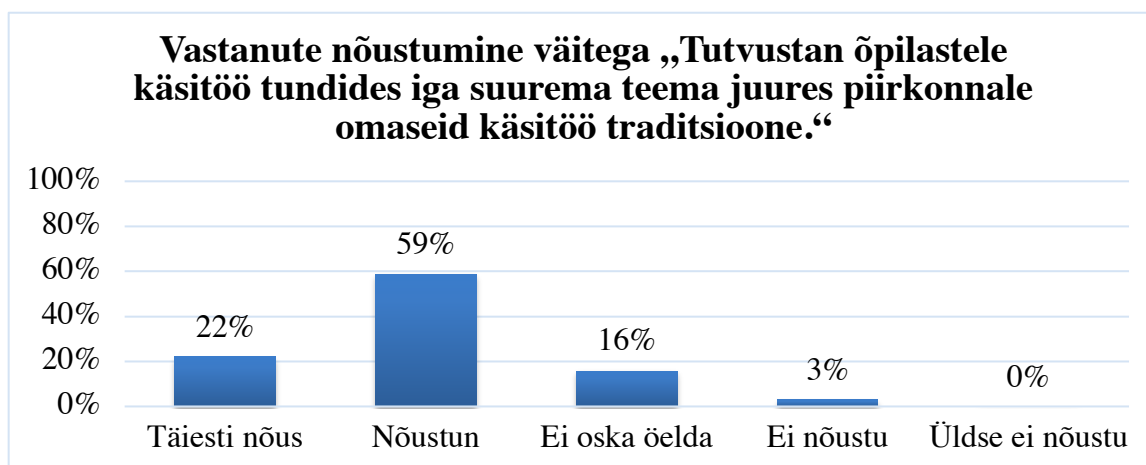
Tabelist nr 2 selgub, et kõige olulisemaks hindavad õpetajad rahvakunsti õpetamisel põhjust „Õpilane teab, kui mitmekesine on/on olnud eesti kultuuriruum“ (16 vastanut). 14 õpetajat pidas oluliseks ka teadmiste saamist kodukoha traditsioonide kohta. Seitse

vastanut hindab kõrgelt, et õpilased õpivad väärtustama oma kodukohta. Mõningad õpetajad (kuus vastanut) peavad tähtsaks ka teadmise kõrval käelise oskuse arendamist. Üks vastanu valis põhjuseks „Muu“ („*Lastevanematele meeldib see teema*“/26). Ükski õpetaja ei pidanud seda teemakäsitlust ebaoluliseks.

Tabel 2. Uuringus osalenud õpetajate valitud põhjused rahvakunsti õpetamise osas

Rahvakunsti õpetamise põhjus	Vastuse valikukorrad (n=27)
Õpilane saab teadmised oma kodukoha traditsioonidest.	14
Õpilane õpib iseseisvalt uurima teda huvitava piirkonna traditsioone, kombeid jmt.	6
Õpilane õpib ennast määratlema kultuurilisse gruppi.	3
Õpilane harjutab käelisi oskusi (kudumine, heegeldamine jne...).	6
Õpilane õpib väärtustama oma kodukohta.	7
Õpilane teab, kui mitmekesine on/on olnud eesti kultuuriruum.	16
See valdkond ei ole oluline.	0
Muu	1

Teises osas pidid õpetajad hindama, kuivõrd nad nõustuvad väitega „Tutvustan õpilastele käsitöö tundides iga suurema teema juures piirkonnale omaseid käsitöö traditsioone.“ Küsimus on esitatud Likerti tüüpi skaalal, mis selgitab välja vastanute nõustumist väitega.

Joonis 2. Vastanute nõustumine väitega „Tutvustan õpilastele käsitöö tundides iga suurema teema juures piirkonnale omaseid käsitöö traditsioone.“

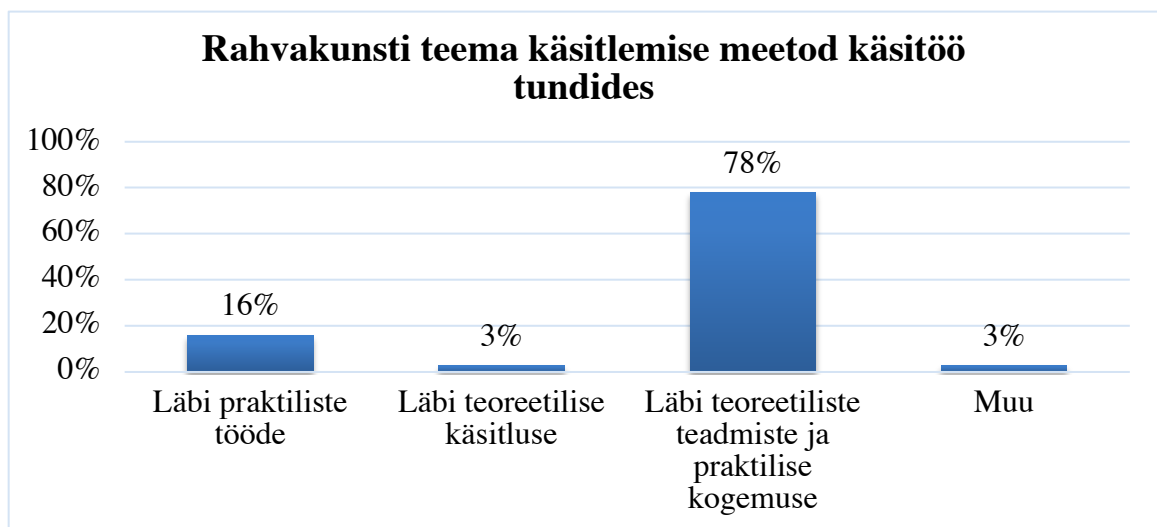
Uuringust selgus (joonis 2), et üle poolt õpetajatest nõustus lausega (59%) ning tutvustavad õpilastele üldjuhul iga suurema töö juures ka piirkonnale omaseid käsitöö traditsioone. Ligi veerand (22%) vastanutest hindas väidet variandiga „Täiesti nõus“. Alla veerandi vastanutest (16%) ei osanud seisukohta öelda ning 3% vastanutest ei nõustunud väitega.

Tuginedes tulemustele saab järeldusena välja tuua, et käsitööõpetajad hindavad rahvakunsti õpetamise olulisusel kõige enam seda, et õpilane saab teadmised sellest, kui mitmekesine on olnud ning on eesti kultuuriruum. Pääaegu sama olulisel kohal on ka asjaolu, et õppurid saavad teadmised oma kodukoha traditsioonidest. Üle poole vastanud õpetajatest tutvustab uue teema läbimisel piirkonnale omaseid käsitöö traditsioone – pooled neist teevad seda üldjuhul ning ligi veerand koguaeg. Mitte ükski õpetaja ei pidanud rahvakunsti temaatika käsitlemist ebaoluliseks.

2.4.3. Rahvakunsti teema käsitlemine käsitöö tundides

Antud alapeatükk lähtub analüüsis ankeetküsimustiku küsimustes number 5, 6 ja 7 (lisa 1) mis annavad vastuse uurimisküsimusele „Milliseid õppemeetodeid ja -vahendeid kasutavad käsitööõpetajad rahvakunsti teema käsitlemisel?“

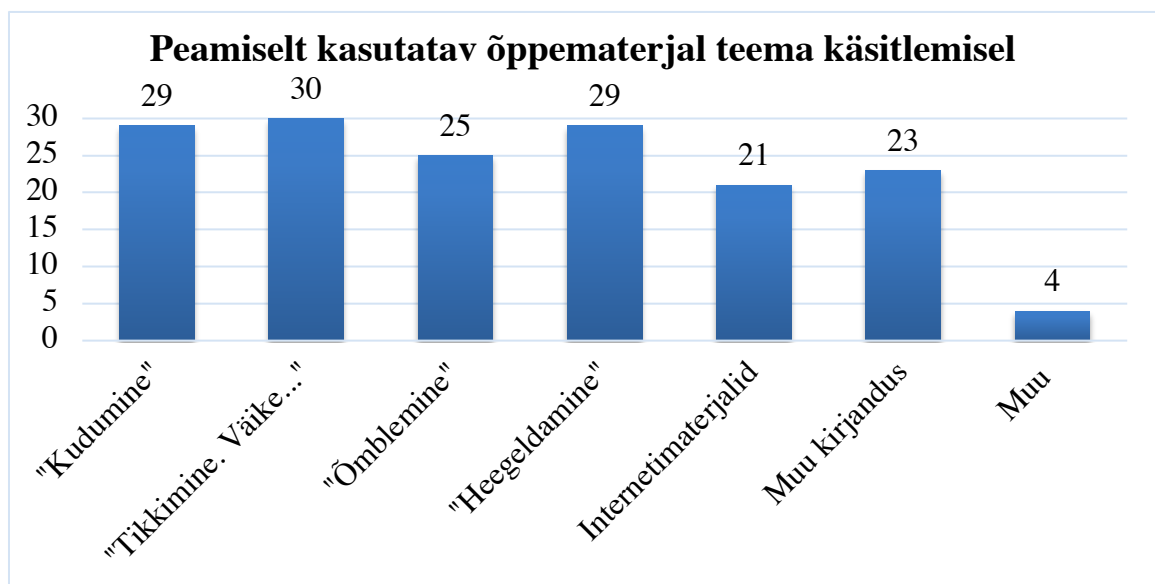
Esmalt paluti õpetajatel hinnata iseennast lähtuvalt aspektist, et millisel viisil nad peamiselt teemat tunnis käsitlevad (joonis 3). Enamik vastanuid (78%) käsitleb teemat nii teoreetiliselt kui ka praktiliste tegevuste abil. 16% vastanuid eelistab teemat puudutada

Joonis 3. Rahvakunsti teema käsitlemise meetod käsitöö tundides

läbi praktilise tegevuse. Küll aga 3% õpetajatest tutvustab teemat ainult läbi teoreetilise käsitluse või mõnel muul meetodil. Muu meetodi all toodi näide muuseumitundidest. („Muuseumitundides“/18).

Küsimuses number 6 paluti õpetajal hinnata, milliseid õppematerjale nad teema käsitlemisel kõige enam kasutavad. Jooniselt number 4 selgub, et Saara Kirjastuse poolt välja antud õpikud on õpetajate poolt kasutusel võrdselt. 30 õpetajat kasutab raamatut „Tikkimine. Väike rahvarõivaõpetus“, 29 õpetaja kasutuses on võrdselt raamatud „Heegeldamine“ ja „Kudumine“, 25 vastanut kasutab raamatut „Õmblemine“. 23 eelistab kasutada muud kirjandust ning 21 õpetajat leiab vajaliku info internetist. Neli õpetajat tõid välja, et eelistavad muid materjale. Viimase kohta toodi näiteid nagu „Tööproovid, enda omad“/16 ning „Muuseumi materjalid, tunnid“/3.

Joonis 4. Peamiselt kasutatav õppematerjal teema käsitlemisel (n=32)

Antud küsimuses oli ka kaks alaküsimust, kus paluti õpetajatel, kes valisid kasutatavaks õppematerjaliks „Internetimaterjalid“ või „Muu kirjandus“ tuua konkreetseid näiteid allikatest. Vabas vormis väljatoodud vastused süstematiseeriti.

Esmalt toimub analüüs 24 vastanut poolt välja toodud muu kirjanduse näitete põhjal. Kõige enam toodi näiteid kudumisega seotud raamatutest (15 erinevat mainingut). Nimetati raamatuid nagu „Eesti silmuskudumine 1. Tavad ja tehnikad“, „Eesti mustrid ilma laande laiali“, „Kirjatud teekond“. Seitse mainingut oli seotud tikkimisega. Need olid näiteks:

„Eesti tikand“, „Nüüd on sinu kord tikkida“, „Tikand Eesti rahvakunstis“.

Viiel korral mainiti erinevaid rahvarõiva raamatuid. Neid nimetati üldiselt, kuid toodi ka konkreetseid näiteid, nt „Eesti rahvarõivad“. Kahel korral mainiti Pille Tani väljaantud raamatuid („*Tikkimine ja rahvarõivad. Mänge käsitöötundi*“/15, 17 ja „*Kudumine ja heegeldamine. Mänge käsitöötundi*“ /15, 17).

Kuus vastanut tõi välja ajakirja Käsitöö. Üksikud mainingud olid seotud ka heegeldamise („*Äärepitsid*“/19), muuseumis olevatele materjalide ning Saara Kirjastusega („*Saara kirjastuse poolt kaardid, raamatud*“/10).

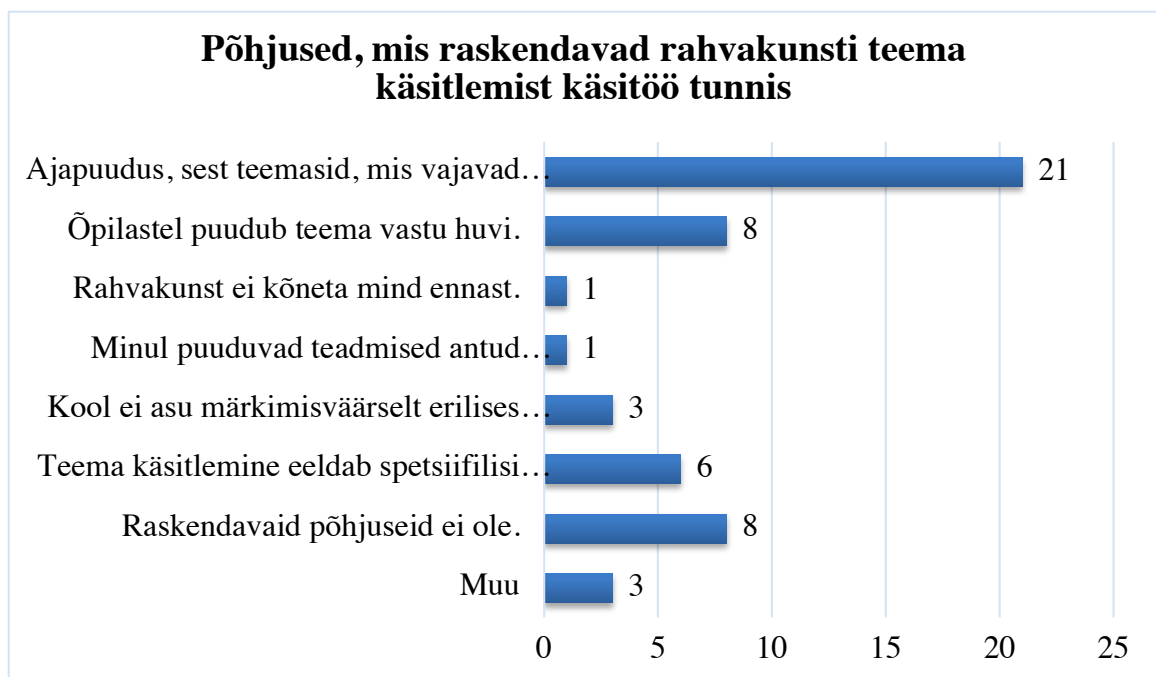
20 vastajat tõi välja erinevaid näiteid internetiallikatest, mida nad teema käsitlemisel kasutavad. Kuuel korral mainiti keskkonda Pinterest („*Pinterest – koht, kuhu kogun ideid nii netist kui ka lisan ise siit-sealt silma hakanud materjali*“/19). Sama palju mainiti ka keskkonda MuIS („*MUIS*“/14, „*muis.ee*“/25).

Teise osa väljatoodud vastustest moodustasid erinevad kodulehed või viited blogidele. Nimetati üldiselt „Kodulehed“, kuid toodi ka konkreetseid näiteid („*Eesti Rahvakunsti ja Käsitöö Liidu alaliidu Rahvarõivad lehekülge (Anu Randmaa)*“/10 või „*<http://rahvarõivad.folkart.ee/tegijad/rahvuslik-kasitoo>*“/22). Blogidest nimetati „Koe Kiri“ ja „Villatee“ („*mõned käsitööblogid nt koe kiri, villatee jt*“/25). Üksikuid maininguid oli üldiselt Google otsingumootorile („*Google otsing nt mõne huvipakkuva teema/märksõna kohta*“/19), keskkonnale Koolielu („*koolielu õppematerjal*“ /18) või õppejõudude materjalidele („*õppejõudude poolne õpiobjekt*“/2).

Vaadates antud küsimuse tulemusi piirkondlikust vaatenurgast, siis saab välja tuua, et ka sellel on roll. Mainitud on mitmeid allikaid, mis on kultuuripiirkonnapõhised. Näiteks Muhu („*Meite Muhu mustrid*“/31), Lihula („*Lihula lilltikand*“/7), Mulgimaa („*Mulgi kindad*“ /14), Haapsalu („*Haapsalu salli ja räti kogumikud*“/24) kui ka üldiselt märksõnad, mille sisuks on kultuuripiirkond („*piirkondi tutvustavad kodulehed*“/3).

Viimasena said õpetajad väljatoodud nimekirjast valida põhjuseid, mis raskendavad rahvakunsti teema käsitlemist käsitöötundides (joonis 5). 21 vastanut peab põhjuseks ajapuudust, sest teemasid on mitmeid, mida peab käsitlema. Jooniselt number 5 selgub, et

kaheksa õpetajat peab murekohaks seda, et õpilastel puudub teema vastu huvi. Sama suur hulk õpetajaid (8 vastanut) leiab, et tegelikult teema käsitlemisel raskendavad põhjuseid ei olegi. Samas kuuel korral on märgitud probleemiks, et teema eeldab spetsiifilisi oskusi. Kolm vastanut peab murekohaks asjaolu, et kool ei asu märkimisväärselt olulises kultuuripiirkonnas. Ühel õpetajal puuduvad tema hinnangul teema käsitlemiseks oskused või huvi. Probleemina toodi välja ka rahvuslikke põhjuseid. („Õpilased ei ole eestlased ja Eestiga seotud asjad neid eriti ei huvita“/9).

Joonis 5. Põhjused, mis raskendavad rahvakunsti teema käsitlemist käsitöö tunnis (n=32)

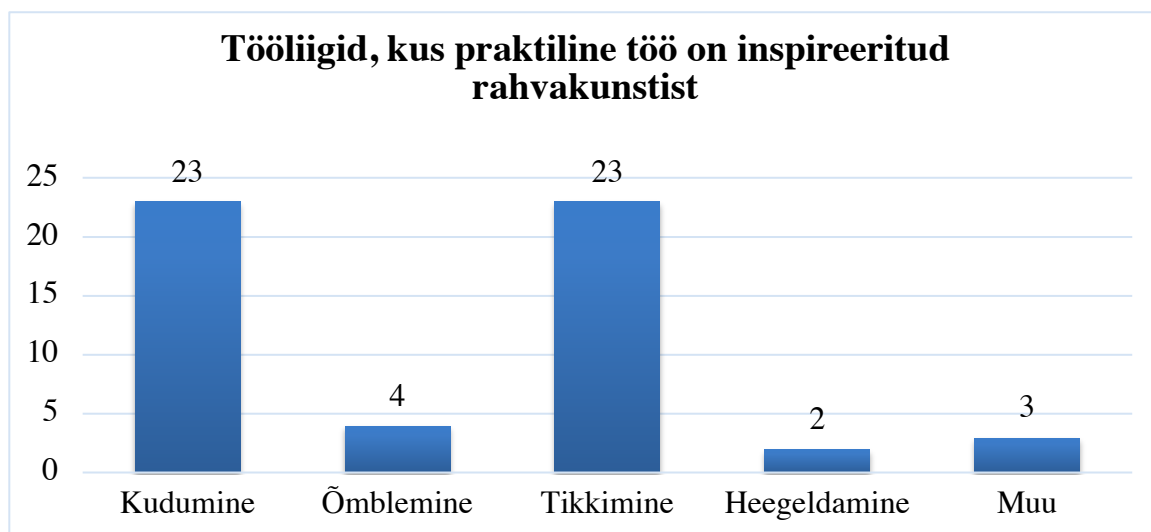
Järeldusena saab välja tuua selle, et õpetajad käsitlevad teemat peamiselt läbi teoreetilise teadmise ning praktilise kogemuse. Samas on hulk õpetajad, kes eelistavad teemat käsitleda ainult läbi praktilise töö. Õppematerjalina on Saara Kirjastuse poolt väljaantud õpikute kõrval pea sama olulised ka muud käsitööalased raamatud, ajakirjad ning internetiallikad. Peamise murekohana teema käsitlemisel toovad uuritavad välja ajapuuduse ning õpilastes huvi puudumise.

2.4.4. Praktiliste tööde sisu rahvakunsti käsitlemisel

Antud punkti analüüs lähtub ankeedi küsimustest number 10, 11 ja 12 (lisa 1) ning vastab uurimisküsimusele „Milliste tööliikide puhul võtavad õpetajad praktilise töö aluseks rahvakunsti?“.

Küsimuses number 10 pidid õpetajad valima kaks tööliiki, kus nende töös on praktilise töö aluseks peamiselt rahvakunst. Selles küsimuses oli rikutud vastuseid viis (vastajad valisid enam kui kaks valikut) ning seega on vastanute koguarvuks 28.

Jooniselt number 6 selgub, et tööliik, kus õpilaste praktilise töö aluseks on kõige sagedamini rahvakunst on kudumine (23 valikut) ja tikkimine (23 valikut). Vastavalt kaks ja neli õpetajat on märkinud, et inspireeritud tööd sooritatakse ka õmlemises ja heegeldamises. Õpetajad (kolm vastanut) tõid välja ka muid tööliike nagu näiteks viltimine („Viltimine“/10) kui ka erinevate tehnikate lõimingu („Sümbolid, lapsed põletavad need puidule ja värvivad“/26 või „Erinevate tehnikate lõiming“/10). 33

Joonis 6. Tööliigid, kus praktiline töö on inspireeritud rahvakunstist (n=28)

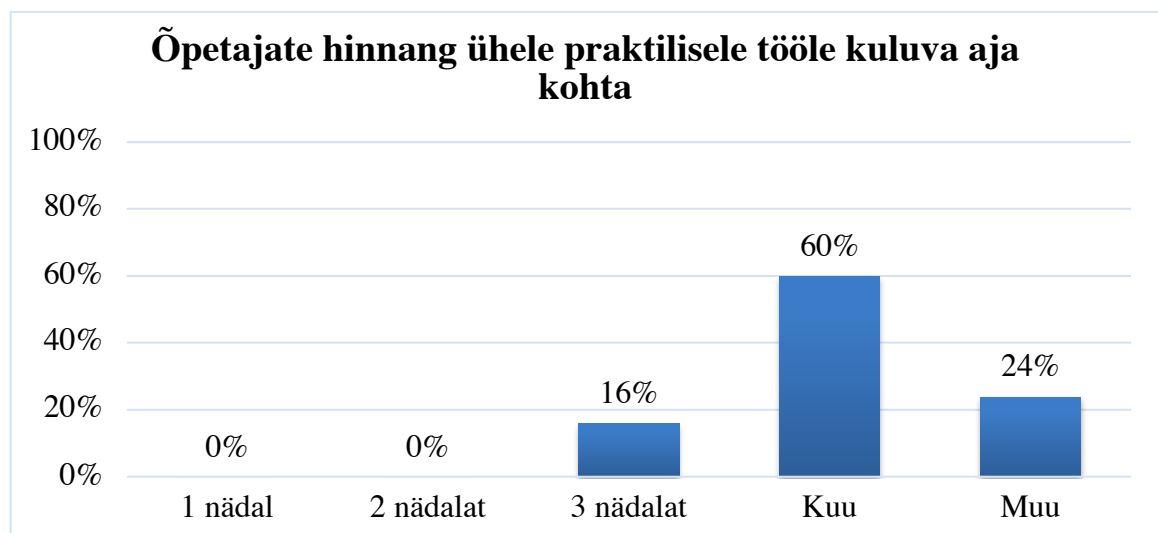
Järgnevalt paluti uuritavatel tuua näiteid, mida nende õpilased on rahvakunsti ainetel praktilise tööna teinud.

Kõige enam maininguid sai kudumine, mil 28 õpetajat tõi välja kas soki, kinda, nende mõlema või mängulooma kudumise. Sealhulgas 21 vastanut mainis kas kindaid või

kirikindaid („*Kohaliku kihelkonna mustriga kirikindad*“/19). Teisena mainiti kõige enam tikkimisega seotud töid (22 mainingut). Nimetati erinevaid tikitud kotte („*Lilltikandiga kott*“/31, „*Muhu ja Lihula lilltikandiga kott*“/16), nõelapatju („*Tikitud nõelapadi*“/12), prosse ning riietusesemete kaunistamist tikandiga („*Tikandid kleitidel*“/23). Lisaks toodi välja ka erinevaid tarbeesemeid („*Lihula lilltikandiga karp*“/25, „*Seinapilt*“/19). Ühel korral nimetati ka tikkimismasina kasutamist („*Kodukoha vöökirjadega tikitud (tikkimismasinaga) kotid*“/31) ning kolmel korral toodi välja eraldi ka pilutikand („*Põlledel pilutamise*“/1).

Viis mainingut oli seotud õmblemisega. Nende sisuks oli kõigil korral vardakott („*Kihnu käsitöökott*“/11 või „*Lapitehnikas triibuline kott (triibuseeliku muster*“/2). Vastanud töid välja ka rahvuslike paelte punumist („*Rahvariide vöö ühine põimine*“/26) ning heegeltöid („*Tuniistehnikas pinal*“/19). Üksikuid maininguid oli ka pakutrüki, viltimise, kangastelgedel kudumise ning nahkeseme valmistamise kohta.

Uurimuse viimane küsimus selgitas välja, milline võiks olla rahvuslikel ainetel põhineval praktilisel tööl olla ajakulu tunnis. Uuringust selgus (joonis 7), et üle poolte vastanutest arvab, et keskmine ajakulu võiks olla kuu (60%). 16% õpetajatest arvab, et sobiv aeg on kolm nädalat. Mitte ükski õpetaja ei poolda ühte või kahte nädalat kestvaid töid.

Joonis 7. Õpetajate hinnang ühele praktilisele tööle kuluva aja kohta

Samas ligi veerand vastanut (24%) nimetab muu variandi all, et see sõltub konkreetselt tööst – mõnele tööle kulub kaks nädalat, samas kui projektõppele võib kuluda kolm kuud

(„Olenevalt tööst, aga arvan keskmiselt 2 nädalat kuni 3 kuud projektina“/5). Samuti toovad uuritavad välja asjaolu, et see sõltub õpilaste oskustest („Kui on uus teema, millega õpilased pole varem kokku puutunud, siis võtab see tavaliselt rohkem kui kuu“/6).

Kokkuvõttena saab välja tuua, et peamiselt juhendavad õpetajad rahvakunsti ainetel praktilisi töid tikkimises ja kudumises. Silmuskudumises eelistavad uuritavad kinnaste kudumist, kuid välja ei jää ka sokid ning pihuloomad. Tikkimises on tööde sisu erinev (tikandid kottidel, nõelapatjadel, riietusel ning tarbeesemetel). Samas ei jäeta kõrvale ka teisi käsitööliike ning heegeldamise ja õmblemise kõrval on rakendatud vähesel määral ka teisi tehnoloogiaid (nt viltimine, pakutrükk). Aineõpetajad eelistavad, et praktiline töö kestaks 1 kuu, kuid samas nendivad seda, et ajakulu sõltub konkreetsest tööst ning õpilaste oskustest.

2.5. Arutelu ja analüüs

Vastates uurimisküsimusele „Kuivõrd oluliseks peavad õpetajad rahvakunsti teema käsitlemist käsitöö ainetundides?“ saab uuringu põhjal välja tuua, et õpetajad hindavad kõige olulisemaks asjaolu, et teema käsitlemisel saavad õpilased teadmised sellest, kui mitmekesine on olnud või on siiani eesti kultuuriruum. Niisamuti toovad välja ka Dewey ja Howard (pt 1.3.), et lapse arengus on olulisel kohal teadmised kohalikust kultuurist. Kogutud andmete põhjal selgub, et käsitööõpetajad toovad uue teema läbimisel üldjuhul näiteid ka kodukoha traditsioonilisest käsitööst. Samuti hindavad õpetajad kõrgelt asjaolu, et läbi rahvakunsti saavad õpilased käsitöötundides teadmised oma kodukoha traditsioonidest.

Teises uurimisküsimuses „Milliseid õppemeetodeid ja -vahendeid kasutavad käsitööõpetajad rahvakunsti teema käsitlemisel?“ sooviti välja selgitada peamised viisid ning vahendid valdkonna käsitlemiseks. Tulemustest selgub, et õpetajad hindavad võrdselt oluliseks teema käsitlemist nii teoreetiliselt kui ka läbi praktilise kogemuse.

Töö teoreetilises pooles on välja toodud, et käsitöö tundides kasutatavad materjalid on peamiselt:

- 1) Saara Kirjastuse poolt välja antud õpikud;
- 2) internetikeskkonnad nagu näiteks MuIS, blogid, erinevad kodulehed;
- 3) muuseumide õppematerjalid;
- 4) erinevad käsitööalased raamatud (vt pt 1.4).

Niisamuti selgub uurimusest, et nimetatud õpikute kõrval on õpetajate seas võrdväärset kohal ka erinevate käsitööalaste raamatute kasutamine. Sealhulgas on kõige enam kasutatavad allikad seotud kudumisega (24 mainingust 15). Kuigi ametlikult on õpetajatele loodud Haridus- ja Teadusministeeriumi poolt digitaalse õppevara jagamise keskkond e-Koolikott (vt pt 1.4.2.), siis mitte ükski vastanud õpetajatest ei nimetanud seda oma tööriistana. Põhikooli riiklik õppekava näeb ette, et käsitöö ja kodunduse tundides kasutatakse tänapäevaseid õppemeetodeid ja toimuvad ka õppekäigud (vt pt 1.4.2.). Õpetajad toovad välja küll MuIS keskkonna kasutamist, kõigest üks maining on seotud muuseumitunniga, ühtegi mainingut ei ole õppekäikude kohta. Peamiseks murekohaks nimetavad uuritavad kõnealuse teema käsitlemisel ajapuuduse, sest käsitlemist vajavad erinevad valdkonnad. Lisaks on probleemiks ka asjaolu, et õpilastes puudub teema vastu huvi.

Kolmandas uurimisküsimuses „Milliste tööliikide puhul võtavad käsitöö õpetajad praktilise töö aluseks rahvakunsti?“ on välja selgitatud peamised tööliigid, kus õpetajad keskenduvad rahvakunstist inspireeritud praktilisele tööle, kaardistatud on peamised sooritatavad tööd ning õpetajate poolne hinnang ajakulule. Põhikooli riiklik õppekava toob välja, et 9. klassi lõpetaja teab kudumise, heegeldamise ja tikkimisega seotud traditsiooni eesti rahvakunstis (vt pt 1.1). Uurimusest selgub, et 28-st õpetajast 23 teeb oma õpilastega rahvakunstist inspireeritud praktilist tööd peamiselt kudumises ja tikkimises, vähesel määral tehakse neid ka õmblemises ja heegeldamises. Nii teevad õpilased peamiselt praktilisi töid, mis on seotud kudumisega – kindad, sokid, mänguloomad ning tikkimisega – kotid, nöölapadjad, tikandiga kaunistamine. Vastanud eelistavad, et praktilise töö kestvuseks on 1 kuu, kuid samas nendivad asjaolu, et ajakulu sõltub konkreetsest tööst kui ka õpilaste oskustest.

Järeldusena saab välja tuua selle, et käsitööõpetajad väärtustavad rahvakunsti teema käsitlemist tundides, nad teevad seda nii praktiliselt kui teoreetiliselt. Kuigi põhikooli riiklikus õppekavas on teema käsitlemine välja toodud läbi 3 tööliigi, tehakse seda peamiselt kahes (kudumises ja tikkimises). Välja toodud praktilised tööd on pigem

klassikalised – kindad, kotid, sokid, nõelapadjad. Üksikuid näiteid on ka pakutrükist, viltimisest jt tehnoloogitest. Õppevahenditena on võrdväärselt kasutusel lisaks õpikutele ka muu samateemaline kirjandus.

3. ÕPPEMATERJALI KOOSTAMINE

Alljärgnevas peatükis on kirjeldatud õppematerjali koostamise protseduuri. Esmalt on välja toodud õppematerjali koostamise aluseks olevad lähtekohad, nimetatud on peamine vajadus materjali loomise järele ning antud on ülevaade koostamise protsessist.

3.1. Teoreetilised lähtekohad

Õppematerjali koostamise etappe ja mooduseid on mitmeid. Põldoja (2016b) toob õppematerjali sisu väljatöötamise, testimise ning muudatuste sisseviimise kõrval eraldi välja ka juhendmaterjali koostamise õppijale ja õpetajale. Nii on käesoleva õppematerjali koostamisel lähtutud kahest aspektist: 1) õpilasest lähtuv, 2) õpetajast lähtuv. Alljärgnevalt on antud esmalt ülevaade õpilasest lähtuvatest aspektidest ning sellele järgneb õpetaja vaatenurgast õppematerjali koostamine.

Õppematerjali koostamise aluseks on, töö koostamise ajal kehtiv, põhikooli riiklik õppekava. Käsitöö ainekavas on välja toodud tööliigid, põhioskused ja peamised teadmised rahvakunstist. Õppematerjalis on välja pakutud praktilised tööd, mis on seotud tööliikidega nagu tikkimine, heegeldamine, silmuskudumine ning õmblemine. Samas käsitlevad tööd ka teisi ainekavas läbitavaid teemasid nagu näiteks materjaliõpetus, töö kavandine ja viimistlemine jne.

Õppematerjali koostamisel on silmas peetud dokumenti „Eesti elukestva õppe strateegia 2020“, mis käsitleb õpikäsituse muutumist. Muutunud õpikäsituse üks eesmärk on õpioskuse arendamine, kus õppija suudab ennast ise motiveerida ning suunata tähelepanu jõukohaste ja ratsionaalsete eesmärkide seadmisele. Olulisel kohal on ka ainealased teadmised ja nende rakendamine praktikas. (Haridus- ja teadusministeerium 2018)

Koostatud õppematerjalides toetab üleval nimetatud punkte. Materjalis välja pakutud teemasid saab õpetaja õpilastele esmalt tutvustada või suunata õpilasi ise uurima. Üheskoos on võimalik arutleda ja uurida, kuid praktilise osa töömahu saab iga õpilane ise endale seada. Seda vastavalt oma oskustele ja võimetele.

Õppematerjali koostamisel on silmas peetud nüüdisaegse õpikäsituse põhiprintsiipi „Õppija konstrueerib aktiivselt teadmisi, sidudes olemasoleva uutega“ (Tamm 2017). Töodes on suunatud õpilasi ise uurima ning looma endale uut teadmist. Õpetaja ülesanne on protsessi ning õpilaste poolt konstrueeritud uut teadmist suunata.

Simons ja Ruiters (2008) nimetavad viis peamist õppimise metafoori: tajumine, osalemine, omandamine, harjutamine ning avastamine. Õppematerjali koostamisel on lähtutud nendest asjaoludest. Erinevates praktilises töödes on suunatud õpilasi koos tegutsema, arutlema ning nii loovad õppurid ise endale uue teadmise. Igas tööprotsessis harjutatakse kas eelnevalt õpitud oskust või omandatakse uus.

Materjalis välja pakutud praktilised tööd eeldavad õpilase aktiivset osalemist ning kaasamõtlemist. Seda toetab ka töö teoreetilises pooles välja toodud Ingrid Rüütli lähenemine, kus autor nimetab, et pärimuslik õpe eeldab osalemist.

Samas toetab koostatud õppematerjal ka õpilaste oskust teha tööd iseseisvalt. Põhikooli riiklik õppekava (PRÕK) ütleb, et õppekeskkond peab toetama õpilase arenemist iseseisvaks ja aktiivseks õppijaks. Krull toob välja (2000), et õpilase autonoomsust õppimisoskuse kujundamisel arendab ja toetab iseseisev töö. Õppetunnis saab iseseisvat tööd kasutada nii uue materjali õppimiseks kui ka kinnistamiseks. Nii on antud õppematerjalis planeeritud viis tööjuhust õpilasele.

Praktilised tööd käsitöö tunnis suunavad õpilast väärtustama oma tehtud tööd. Põhikooli riiklik õppekava (PRÕK, lisa 7, 2011) toob välja, et õpilane „tunneb rõõmu ja rahulolu praktilisest enesetoestuses, hindab tööd ja töö tegijat“. Selleks on olulisel kohal ka valminud tööde pildistamine. Õppematerjalis valminud näidistööd on õpilastele näideteks või konkreetse tehnoloogia illustratsiooniks. Esemekogu on fotografeeritud ja see on näidismaterjaliks õpilastele, kuidas esemeid pildistada.

Selleks, et saada teada ka tegevõpetajate kogemusi, viidi läbi küsimustik 32 õpetaja seas. Uurimusest selgus, et üle poole vastanud õpetajatest tutvustab uue teema juures rahvakunsti valdkonda. Teema tutvustamisel lähtuvad nad nii teoreetilisest kui ka praktilisest aspektist. Peamise murekohana tõid õpetajad välja aja- ning õpilastes huvi puudumise. Nii on õppematerjalis välja pakutud ideed pigem väiksema ajamahuga ning valmivad esemed on noortepärased. Uurimusest selgub, et peamiselt sooritavad õpilased praktilisi töid kudumises ja tikkimisest. Õppematerjali abil on kaetud kõik 4 valdkonda ning lisaks on erinevaid tehnoloogiaid kombineeriv valdkond.

Õppematerjali planeerimisel õpetajast lähtuv aspekt on see, et info- ja kommunikatsiooni kiire areng annab ka õpetajatele hulga ideid tundide läbiviimiseks ning mitmekesistamiseks. Nii on olulisel kohal õpetaja oskus leitud materjale süstematiseerida, hinnata kriitiliselt ning oskuslikult neid oma ainetesse integreerida. 2016. aastal viidi Eestis läbi õppevara kaardistamine (Ülevaade üldhariduse..., 2016), millest selgus, et tehnoloogia valdkonnas „puudub õppematerjal, mis juhendaks õpetajat, kuidas siduda erinevatest kohtadest saadud õppematerjal ühtseks ja mitmekesiseks”. Õppematerjalis koostatud ideekaardid on üks näide sellest, kuidas õpetaja saab kogutuid ideid süstematiseerida.

Siit tulenebki vajadus õppematerjali järele. Õpetajad küll soovivad rahvakunsti teemat käsitleda, kuid ajapuuduse tõttu võib teema käsitlemise praktiline pool jääda minimaalseks. Läbi muutunud õpikäsituse on olulisel kohal õpilase iseseisev uurimine ning uue teadmise loomine. Pärimuslik õpe eeldab aga osalemist ning protsesside tunnetamist. Õpetaja peab oskama korrapärastada oma õppevahendeid. Koostatud õppematerjal on üks näide õpetaja ideede süstematiseerimisest. See kombineerib kokku rahvakunsti aspekti põhikooli riiklikus õppekavas muutunud õpikäsitusega.

3.2. Õppematerjali koostamise protseduur ja kirjeldus

Õppematerjal koostati jaanuar 2018–aprill 2018. Õppematerjal koosneb kolmest osast:

- 1) ideekaardid õpetajale (lisa 2);
- 2) tööjuhised õpilastele (lisa 3);
- 3) näidisesemed, mis on fotografeeritud (lisa 4).

Õppematerjali koostamisel on lähtutud eelmises peatükis välja toodud teoreetilistest aspektidest ning uurimusest selgunud tulemustest. Nii on silmas peetud järgmisi asjaolusid:

- 1) praktilised tööd on seotud rahvakunstiga;
- 2) väljapakutud ideed on noortepäraseid ning seotud hetkel õppiva õpilasega;
- 3) töö teostamiseks vajaminev ajakulu ei ole suur;
- 4) materjal on süsteemne, jagatav ning mugav õpetajale kasutada.

Välja pakutud praktilistes töodes on olulisel kohal suunata õpilast ise uurima ning looma endale uut teadmist. Õpetaja roll ei ole vastust ette öelda, vaid õpilast suunata avastama just talle olulise piirkonna rahvakunsti.

Õppematerjal on näide sellest, kuidas aineõpetaja saab süstematiseerida oma õppevahendeid. See on võimalus, kuidas kogutuid ideid hallata, panna kindlasse vormi ning täiendada neid tööjuhiste ja näidistöödega.

3.2.1. Õppematerjali ülesehitus

Ideekaardid on mõeldud töövahendina õpetajale. Nendes on välja pakutud ideid, kuidas erinevaid tööliike siduda rahvakunstiga. Välja on toodud 5 tööliikide gruppi ning iga tööliigi kohta on koostatud 5 ideekaarti. Seega on kokku 25 ideekaarti (lisa 2).

Tööliikide grupid on moodustatud järgmiselt: tikkimine, kudumine, heegeldamine ja õmblemine. Alapeatükki „Erinevad tehnoloogiad“ (ideekaardil nimetatud „Mis veel?“) on koondatud tööd, mis sisaldavad nimetatust teisi võtteid või nende kombinatsioone (näiteks pakutrükk, ülesanne internetikeskkonnas MuIS, viltimine, paelte punumine jm).

Ideekaart koosneb kolmest jaotusest. Esimeses osas on nimetatud tööliik, praktilise töö pealkiri ning kooliaste, kellel on töö mõeldud. Selles jaotuses on kirjeldatud ideid ning peamisi tööetappe. Teises jaotuses on välja toodud õpitulemused ning välja on pakutud variatsioone samale ideele. Kolmandas ideekaardi osas on nimetatud vajaminevad materjalid, töövahendid ning ennustatav ajakulu tööle. Lisatud on kirjutusväli

„Tähelepanekud“, mis annab õpetajale võimaluse (juhul kui ideekaart on paberkandjal), peale töö läbiviimist õpilastega, iseendale märkmeid lisada.

Ideekaardil on välja toodud õpitulemustena konkreetse ülesande õpieesmärgid. Iga praktiline töö toetab järgmisi käsitöö ainekava õppe- ja kasvatusesemärke (PRÕK, lisa 7, 2011) nagu:

- 1) erinevate teabeallikate kasutamine loova mõttetöö ja käelise tegevuse ühendamiseks;
- 2) õpilane kavandab eseme;
- 3) kavandamisel saab õpilane inspiratsiooni rahvakunstist või etnograafiliselt esemelt;
- 4) õpilane väärtustab eesti kultuuripärandit.

Üleval nimetatud õpitulemused ei ole ideekaardile eraldi kirjutatud, kuna antud pädevuste arendamine käib kaasas iga ideekaardil oleva praktilise tööga.

Teine osa õppematerjalist on mõeldud konkreetset õpilasele. Iga tööliigi bloki juurde kuulub üks **tööjuh**is **õpilasele** (lisa 3). Tööjuhis toetab ideekaardil olevat praktilise töö mingit kindlat osa. Juhendid annavad õpilasele võimaluse sooritada töö ühte etappi ilma õpetaja abita ning leida iseseisvalt tekkivatele probleemidele lahendusi. Juhendid sisaldavad selgitavaid jooniseid või fotosid.

Kolmas osa õppematerjalist on **näidistööd** (lisa 4). Töö mahtu arvestades on tehtud valik ning igast tööliigist on praktilise tööna sooritatud kaks näidiseset. Näidistööde läbitegemise tulemusel sai teha muudatusi ideekaartidel. Valminud tööd on fotografeeritud, mis on näidismaterjaliks õpilastele, kuidas oma töid esitleda. Nii on pildistamisel esemed viidud erinevatesse keskkondadesse – loodusesse, tubasesse kui ka tegevuslikku olustikku.

Ruus (2015) toob välja, et kvaliteetset õppimist soodustavas innovaatilises keskkonnas on õpetajad äärmiselt tähelepanelikud õpilaste motivatsiooni suhtes. Nii annavad ka koostatud ideekaardid võimaluse lasta õpilastel ise valida praktiline töö. Õppijatega koos saab tutvuda ideekaartidel olevate töödega või läheneda mänguliselt – valida praktiline töö läbi loosi.

Muutunud õpikäsitle üs

õpieesmärkide seadmisel (HTM, TLÜ, TÜ 2017, lk 10). Nii saavad õpilased valida erinevate praktiliste ideede vahel ning töö inspiratsioonis lähtuda temale olulisest piirkonnast. Sel juhul ei anta õpetaja poolt alati ette kindlat mustrit/joonist, vaid õpilane saab oma töö sisu valida iseendast lähtuvalt.

Ruus (2015) toob välja, et „esmatahtsaks peetakse hästi organiseeritud koostöist õppimist“. Koostatud ideekaardid suunavad õpilasi üheskoos looma endale uut teadmist – igaüks uurib ja jagab kaasõpilastega infot või töö on organiseeritud väikerühmades. Mitmete tööde puhul saab ka grupis praktilist tööd sooritada.

Kuigi tänasel päeval on infotehnoloogia kasutamine õppetöös väga olulisel kohal, siis teisalt nenditakse, et tehnoloogiat peab kasutama oskuslikult mitte selle enda huvides vaid õppimise toetamiseks (Ruus 2015). Nii saab koostatud õppematerjalis nutikaid tehnoloogiaid kasutada määral, mis toetab õppetöö etappe – uurimine, info koondamine ühisesse keskkonda, oma töö pildistamine, töö tikkimismasinaga ning nii jääb olulisele kohale ka käelise oskuse arendamine.

3.2.2. Õppematerjali visuaalne külg

Ideekaardid ning tööjuhised õpilastele on koostatud internetikeskkonnas Canva. Kujundusprogramm andis võimaluse teha tööd visuaalselt nauditavaks ning kergesti loetavaks.

Tööjuhiste juurde on koostatud illustratiivne materjal, mis on loodud selle õppematerjali tarbeks. Nii on materjali toetatud fotodega ning mis annavad täpsustusi konkreetsel tööetapil. Õpilane saab töö teostamisel toetuda nii tekstile kui visuaalsele materjalile. Tööjuhistes kasutatud joonised on koostatud iPad-i rakenduses „Paper“. Joonised ja fotod on korrigeeritud programmis Adobe Photoshop CC.

Konkreetsetele tööjuhiste jaoks on lisatud fotod etnograafilisest esemest, mis annab õpilasele aimdust ka etnograafilisest esemest.

3.2.3. Õppematerjali kasutamine

Õppematerjali saab kasutada läbivalt nii II kui III kooliastme käsitöötundides. Ideekaarte saab õpetaja rakendada kolmel moel: 1) väljaprintituna, 2) jagatuna digitaalse õppevara ühiskeskkonnas, 3) õpetaja enda arvutis süstematiseerituna.

Õpetaja, kes eelistab paberkandjal informatsiooni, saab antud ideekaardid välja printida. Esmaste välkideede kogumiseks on koostatud ideekaardi põhi (vt lisa 2, ideekaardi põhi) kuhu saab tekkinud ideed kirja panna. Keskkonnas Canva saab neid eelnevatega ühtses stiilis juurde luua. Nii täieneb kaardikogu, mis on vormistuselt ühtne ja süsteemne.

Ideekaarte saab jagada ka digitaalse õppevara ühiskeskkonnas (nt e-Koolikott, Koolielu vmt). See annab võimaluse jagada ideid teiste tegevõpetajatega. Kuigi kirjapanduid ideid saab mõista erinevalt, siis see annabki õpetajale võimaluse praktilisele tööle omanäoliselt läheneda. Ideekaardil nimetatud õpiväljundid aitavad näiteks alustavat õpetajat kujundaval hindamisel õpilastele tagasisidet koostada.

Koostatud tööjuhiseid õpilastele saab niisamuti kasutada paberkandjal kui jagada digitaalses õppevara ühiskeskkonnas teiste kolleegidega. Tööjuhised sisaldavad korrektseid viiteid koostaja, fotode, jooniste ja ideede autoritele.

Ideekaartidel on välja toodud soovituslik kooliaste, kellele on töö mõeldud. Siiski peab silmas pidama asjaolu, et need võivad varieeruda ning lähtuda tuleb konkreetsete õpilaste oskusest.

Õppematerjali kasutamiseks on vaja erinevaid töövahendeid ning materjale. Lisaks on mitmete tööde eelhäälestuseks planeeritud õpilaste iseseisev uurimine teemavaldkonna kohta. See eeldab interneti ning nutivahendite/arvutite olemasolu.

Valminud esemekogu saab õpetaja kasutada kui näidisesemetena. Töödest on tehtud fotod, mis on õppematerjaliks õpilasele, kuidas fotografeerida oma töid.

Autorikaitseseaduse järgi võib hariduslikul eesmärgil kasutada motiveeritud mahuks (ja järgides refereeritava või tsiteeritava teose kui terviku mõtte õige edasiandmise kohustust),

kasutada autori nõusolekuta ja autoritasu maksmata teost (Autoriõiguse seadus). Kui aga toimub koostatud õppematerjali jagamine internetikeskkonnas, siis tuleb lisada õppematerjalile litsents. Töödele saab lisada mitmeid litsentse, kuid Eesti väiksust silmas pidades peaks eelistama litsentsi, kus õppematerjali saab muuta ja täiendada (Põldoja, 2016a). Seega, koostatud õppematerjali jagamisel internetikeskkonnades, lisatakse sinna juurde ka sobiv litsents (Creative Commons keskkonnas).

4. EKSPERTIDE TAGASISIDE ÕPPEMATERJALILE

Selleks, et hinnata õppematerjali praktilisust sooviti saada tagasisidet ning hinnangut tegevõpetajatelt. Esmalt tutvustati valminud õppematerjali käsitöö õpetajatele ning viidi läbi uurimus. Alljärgnevalt on kirjeldatud uurimuse metoodikat, analüüsitud tulemusi. Lisaks on antud ülevaade õppematerjali osalisest testimisest.

„Eesti keele seletava sõnaraamatu“ (EKSS 2009 *sub* ekspert) järgi on ekspert „mingi ala asjatundja, keda rakendatakse eriteadmisi nõudvate küsimuste lahendamiseks“. Töös on lähtud sellest, et õppekirjanduse käsikirjale tellitakse retsensioon kahelt eksperdilt (Õppekirjandusele esitatavad nõuded...) Nii annavad käesolevale õppematerjalile tagasisidet kaks eksperti ehk tegevõpetajat.

Ekspertide tagasiside põhjal saadakse vastused järgmistele küsimustele:

- 1) Kui sisukaks hindavad eksperdid õppematerjali?
- 2) Kas erinevad töö komponendid täidavad ühtset eesmärki?
- 3) Kui atraktiivseks hindavad eksperdid väljapakutud ideid õpilasetele?
- 4) Kui nauditav on õppematerjali visuaalne külg ning kas tekst, joonised, fotod täiendavad üksteist?
- 5) Kui praktiliseks hindavad eksperdid õppematerjali?
- 6) Mida peavad eksperdid õppematerjali tugevusteks ja puudujääkideks?
- 7) Millised on ekspertide poolsed ettepanekud õppematerjali täiendamiseks?

4.1. Uurimuse metoodika, andmekogumine ja -analüüs

Uurimuse valimi koostamisel on lähtutud ettekavatsetud valimist, kus valmi moodustamisel valib uurija esindajad lähtudes oma kogemustest ning eriteadmistest (Õunapuu 2014, lk 143). Valimi moodustab kaks käsitöö aineõpetajat.

Uurimuse puhul on tegemist kvantitatiiv-kvalitatiivse uurimismeetodiga. Andmekogumisvahendina koostati originaalküsimustik (lisa 5). Põldoja (2016b) toob välja, et üheks enam levinud ja viidatud õppematerjali kvaliteedi hindamismudeliks on LORI (Learning Object Review Instrument) mudel. Mudeli abil hindab ekspert õppematerjali kvaliteeti läbi mitme aspekti. (*ibid.*) Nii on küsimustiku koostamisel aluseks võetud vastav mudel.

Tegemist on e-õppevahendite kvaliteedi hindamismudeliga. Üheksa punkti abil saavad eksperdid hinnata õppevahendi kvaliteeti läbi mitme vaatenurga – see on kiire ja efektiivne moodus hinnata õppematerjali kvaliteeti (Nesbit & Belfer & Leacock 2009). Lähtudes antud tööst on mudelit korrigeeritud, välja on jäetud küsimuste blokid, mis on seotud õppematerjaliga töötamisel internetikeskkonnas. Antud küsimustiku abil on õppematerjali kvaliteedi hindamisel viis kriteeriumit: 1) sisu kvaliteet, 2) õpieesmärkide kooskõla, 3) õpilaste motivatsioon, 4) visuaalne külge, 5) õppematerjali kasutamine. Küsimustiku lõppu lisati avatud küsimused, mis annavad võimaluse saada põhjalikumat tagasisidet.

Küsimustik koosnes kümnest küsimusest. Küsimus number 1 selgitab välja ekspertide tööstaazi. Järgnevad küsimuste blokid lähtuvalt õppematerjali kvaliteedist, õpieesmärkidest, õpilaste motivatsioonist, visuaalsest küljest ning materjali kasutamisest. Igas blokis saavad eksperdid hinnata Likerti-tüüpi skaalal oma nõustumist väitega. Küsimused 7–10 on avatud lõpuga ning selgitavad välja ekspertide hinnangul õppematerjali tugevused, puudused ning materjali täiendamise võimalused.

Esmalt said õpetajad õppematerjaliga tutvuda. Eksperdid said selgitused, millistest osadest materjal koosneb. Tagasisideküsimustik vormistati keskkonnas Google Forms. Selleks, et linki oleks mugav jagada, lühendati URL-link. See on nähtav siin: <http://lingid.ee/ekspert>. Põhiuuring viidi läbi ajavahemikul 15.–25. aprill 2018. Uuritavaid teavitati, et nende vastuseid kasutatakse ainult antud töö raames, konfidentsiaalsusest, ankeedile vastamiseks kuluvast ajast.

Kogutud andmed süstematiseeriti, kontrolliti ning korrastati. Vastanute eristamiseks ning anonüümsuse tagamiseks nimetati andmete töötlemisel vastanud järgnevalt: ekspert 1 ja ekspert 2. Ekspert nr 2 soovis täiendada ja selgitada oma vastuseid ka suuliselt. Küsimuste analüüs toimus erinevalt – nii kvalitatiivselt kui ka kvantitatiivselt. Kvalitatiivse

sisuanalüüsi nõudvate küsimuste puhul andme kodeeriti MS Exceli abil. Koodid moodustati vastavalt küsimuse kaupa, sarnased koodid koondati ühiste kategooriate alla.

Uurimistulemuste esitluseks ja illustreerimiseks on kasutusel ka vastanute originaalkujul tsitaadid. Tsitaat on kaldkirjas, sellele järgneb „/“ ning andmete töötlemisel MS Excelis, uurtavate eristamiseks, määratud eksperdi number.

4.2. Ekspertide tagasiside, järeldused ja ettepanekud

Alljärgnevas alapeatükis on välja toodud uurimuse käigus läbi viidud küsimustiku tulemused. Esmalt on antud ülevaade taustandmetest, järgneb analüüs vastavalt õppematerjali hindamiskriteeriumitele. Alapeatükis on lisaks kirjeldatud ka õppematerjali testimist. Peatükki lõpetab arutelu ja analüüs.

Õppematerjali paluti analüüsida kahel tegevõpetajal. Üks õpetaja on käsitöö aineõpetaja olnud 20 aastat, teine kolm aastat.

Esmalt paluti ekspertidel anda hinnang õppematerjali sisule. Mõlemad õpetajad nõustusid täiesti, et õppematerjali sisu on loogiliselt ülesehitatud ning ideekaarte on piisavalt. Ekspert 2 nõustus täiesti, et õppematerjali osad moodustavad terviku ning tööjuhised on sõnastatud õpilasest lähtuvalt. Ekspert 1 nõustus nimetatud väidetega.

Teises küsimuste blokis hindasid õpetajad õppematerjali õpieesmärkide kooskõla. Selles küsimuste blokis vastused varieerusid ekspertide hinnangu kas „Nõus“ või „Täiesti nõus“ vahel. Nad olid nõus või täiesti nõus, et õppematerjalis välja toodud õpieesmärgid on saavutatavad, tööjuhised toetavad nimetatud eesmäärke ning ideekaardil olevad õpieesmärgid on sõnastatud õppurist lähtuvalt.

Ekspertid olid ühel nõul, et nõustuvad asjaolgu, et ideed motiveerivad õpilast tutvuma rahvakunstiga. Täiesti nõustusid nad sellega, et näidistööd ja fotod innustavad õpilast ka ise looma ning tööjuhised mitmekesistavad töö käiku.

Neljandas küsimustiku osas paluti õpetajatel hinnata erinevaid punkte, mis olid seotud õppematerjali visuaalse poolega. Õpetajad olid ühel meelel ning nõustusid täiesti sellega, et ideekaardid on sobiva formaadiga, kaardid ning tööjuhised on visuaalselt nauditavad, fotod etnograafilistest esemetest täiendavad tööjuhiseid ning fotod esemetest annavad ideid, kuidas oma töid fotografeerida. Väide, kus õpetajad valisid oma hinnanguks „Nõus“ oli „Jooniseid/fotosid on tööjuhistes piisavalt“, mis annab aluse arvata, et seda poolt saab tööjuhistes korrigeerida ning täiendada.

Viimases küsimuste blokis paluti ekspertidel hinnata õppematerjali kasutamise aspekti. Nad nõustusid täiesti, et õppematerjali kolme erinevat osa on lihtne kasutada, materjali saab rakendada erinevate sihtgruppidega ning loodu põhjal on õpetajal mugav alustada oma ideede süstematiseerimist.

Küsimustiku neli viimast küsimust olid avatud lõppudega. Esmalt paluti ekspertidel välja tuua õppematerjali tugevusi. Õpetajad tõid välja kolm peamist tugevust:

- 1) õppematerjal lihtsustab õpetaja tööd;
- 2) õppematerjal annab õpetajale ideid;
- 3) õppematerjal annab õpilastele võimaluse teha tööd iseseisvalt.

Ekspertid tõid välja, et õppematerjal lihtsustab õpetaja tööd („*Lihtsustab õpetaja tööd – ei pea ise mõtlema juhised ja näidistöid*“/1), sh annab ideid õpetajale („*Annab õpetajale uusi ideid.*“/1) ning toetab ka alustavat õpetajat („*Alustaval õpetajal on hea tööle asuda, kui on erinevaid ideid eelnevalt ettevalmistatud.*“/1). Tugevusena nimetati näidistööde olemasolu, mis annavad õpilastele aimduse valmivast tööst („*On valmistatud erinevaid näidistöid*“/2). Kolmanda tugevusena nimetati iseseisva töö juhiste olemasolu õppematerjalis („*Annab võimaluse õpilastele iseseisvaks töötamiseks (nt asenduste korral)*“/1 või „*Koostatud on põnevad iseseisvad tööd*“/2).

Teises avatud lõpuga küsimuses paluti ekspertidel nimetada õppematerjali puudusi. Ekspert 1 tõi välja, et üle võiks vaadata tööjuhises „Kõrvaklapikoti õmblemine“ fotode osa („*Kõrvaklapikotil pole hästi aru saada, millised pooled siis ikkagi kokku käivad, kus pool on (riie on valge - parem ja pahem pool pole eristatavad). Samuti see, et millised ääred peaksid luku õmblemisel kohakuti olema.*“/1). Teine ettepanek olid seotud õpieesmärkide sõnastamisega („*Lisada võiks õpieesmärke ideekaardile „Mündikott, sest hetkel puuduvad õpieesmärgid, mis lähtuvad tuniisheegeldamisest.*“/2)

Ekspertidel paluti välja tuua ka õppematerjali täiendamise võimalusi. Õpetajad nimetasid kaks peamist täiendamise ettepanekut:

- 1) ideekaartidele vajaminevate töövahendite nimekirja lisamine;
- 2) töötada juurde ideekaarte ning tööjuhiseid, näidistöid, mis toetavad ideekaarte.

Kuigi eelnevalt olid õpetajad ühel meelel, et ideekaarte on piisavalt, siis nad toovad välja, et tuleb kasuks, kui ideede valik oleks veel suurem. Ideekaartide sisu täiendamise osas võiks kaardile lisada vajaminevate materjalide juurde ka vahendid (*„Ideekaartidele võiks lisada ka tööks vajalikud töövahendid.“*^{/2}). Selleks, et säiliks õppevahendi terviklikkus, võiks seda tulevikus täiendada veel tööjuhiste ja näidistöödega (*„Täiendada saaks, kui valmistada veel tööjuhiseid, näidistöid“*^{/2}).

Viimase küsimusena paluti ekspertidel soovi korral lisada muid ette- ja tähelepanekuid. Toodi välja töö väärtusi (*„Väga ilus ja lahe töö. Super! Eriti meeldib see, et kogu töö on koostatud rahvuslikku käsitööd silmas pidades!“*^{/1} või *„Väga meeldis tööleht internetikeskkonnas www.muis.ee“*^{/2}) ning ka üks ettepanek (*„Kolme tööjuhise alguses on tore "legend", need võiksid olla ka kahel teisel tööjuhisel“*^{/2}). Ekspert 2 lisas, et talle väga meeldisid ideekaartidel olevad pealkirjad (*„Ideekaartide pealkirjad on lõbusad, kutsuvad tööd tegema.“*^{/2}) ning visuaalselt kaunid tööjuhised.

Kokkuvõtteks võib järeldada, et ekspertide arvamusel on õppematerjal sisukas, ideekaarte piisavalt, vormistatud korrektselt. Nad tõid välja, et materjali erinevad osad täidavad ühist eesmärki, kuid ideekaartidel olevaid õpiväljundeid saaks täiendada. Õpetajad nõustusid, et ideed motiveerivad õpilasi tutvuma rahvakunstiga ja olid täiesti nõus, et kogu protsessi toetavad tööjuhised, fotod ja näidistööd. Ekspertid olid rahul õppematerjali visuaalse küljega, samas nendivad, et kriitiliselt saaks üle vaadata tööjuhises olevad abistavad fotod. Õpetajad arvavad, et õppematerjali on lihtne kasutada, see annab hulga ideid ning toetab ja mitmekesistab õppeprotsessi. Peamiste tugevustena tõid eksperdid välja, et õppematerjal lihtsustab õpetajate tööd, annab ideid ning pakub võimalust õpilastel teha tööd iseseisvalt. Põhilised täiendused olid seotud iseseisva töö juhenditega (fotod võiksid enam toetada tööprotsessi, legendide lisamine kõikidele tööjuhistele). Tulevikus saaks välja töötada rohkem tööjuhiseid õpilastele ja teha juurde näidistöid.

Lisaks ekspertide tagasisidele on töö autor ka mõningaid õppematerjali osi rakendanud töös õpilastega. Tööjuhiste täiendamise osas nõustub töö autor ekspertidega. Peale töö läbiviimist õpilastega täiendati nende sõnastust. Õpilastele ei valmistanud raskusi tööleht „Mis oli?“. Samas võib kaaluda asjaolu, et töölehel on väljapakutud 3–5 eset koos MuIS-i numbriga selleks, et vältida olukorda, kus õpilane valib keskkonnas eseme ning selle kohta ei ole kuigi palju infot.

Fotosid valmistöödest näidati 4. ja 6. klassi õpilastele. Piltidele toetudes arutleti oma töö eksponeerimise üle. Peale arutelu oli õpilastel ülesanne oma valminud tööd pildistada. Õpilaste fotodes sai näha mitmeid erinevaid keskkondasid (nt kooliõu, klass, kiviaed, kodus kamina ees jne...) ning pildid olid tehtud erinevate vaatenurkade all. Järgmises tunnis õpilased oskasid osavalt põhjendada, miks nad just foto antud keskkonnas tegid.

Kuigi väljapakutud ideid on töö autor varasemalt ise läbi teinud, siis mõningaid ideekaartidel olevaid praktilisi töid katsetati ka õpilastega (nt „Kaitsemaagiline helkur“, „Õhuline padi“, „Kaheksakannaga tegelane“, „Stiilseimad sokid“, „Talulapse mänguasi“, „Moonakott ravimtaimedele“, „Nahkne mobiilitasku“, „Hingelind“, „Mis oli vanasti?“, „Imeliste ideede märkmik“). Tööde tegemisel ilmnas asjaolu, et tutvuti ideedega, arutleti/uuriti ideekaardil väljapakutud teema üle, ent mõnel korral valiti, õpilaste soovist lähtuvalt, praktiliseks tööks väljapakutust teine ese. Töövõtteid jäid küll samaks, kuid töö sisu muutus teiseks - näiteks mobiilikott asendati nahast kukruga. See on positiivne, sest õpilane valis ise ning tema motivatsioon oli veelgi suurem. Ideekaardil olevasse lahtrisse „Tähelepanekud“ saab ilmselt täiendusi teha igal korral töö ajalise kestvuse kohta. Nii nagu töid õpetajad põhiuuringus välja, et konkreetset kuluvat aega praktilisele tööle on keeruline öelda, siis mitme töö läbiviimisel ilmnas ka antud asjaolu (tundide ära jäämine, õpilaste haigus jmt).

Tugevuseks on see, et praktilisele tööle eelnev arutelu, iseseisev uurimine etnograafilise eseme või töövõtte kohta, viis õpilasi vastavasse meeleolusse. Neile pakkus huvi uurimine. Näiteks lähtuvalt ideekaardist „Imeliste ideede märkmik“ kavandades trükimustrit, otsisid õpilased huviga enda valitud olulise piirkonna kohta infot (sh ei valitud alati just oma kodukohta, vaid näiteks küla kust oli pärit vanaema või piirkond, kus õpilane oma suve tihti veedab).

Ekspertide tagasiside põhjal ning õppematerjali testimisel õpilastega viidi sisse parandusi. Ideekaartidel muudeti pealkiri „Materjal“ pealkirja „Vajaminev“ vastu ning lisati sinna töövahendite loetelu. Kaarte täiendati ka õpieesmäärke näol. Tööjuhistes parandati sõnastust. Tööjuhisteid „Mobiilikoti õmblemine“ ja „Jänese kokkuõmblemine“ täiendati legendiga. Tööjuhises „Kõrvaklapikoti õmblemine“ tehti uued fotod, mis toetaks enam õpilast iseseisval tööl. Uuesti pildistati ka mõned näidisesemed, et mitmekesistada fotodel olevat keskkonda.

Kokkuvõttena saab välja tuua, et koostatud õppematerjal on arenev õppevahend. See täieneb koos õpilaste, kaaskolleegidega ning muutub ajas. Õppematerjali saab täiendada pidevalt ideekaartide näol, lisada juurde tööjuhiseid. Koostatud õppematerjal on üks näide sellest, kuidas õpetaja saab süstematiseerida õppevahendeid ning siduda oma mitu erinevat töövahendit (ideed, tööjuhised, esemed, fotod valminud töödest).

KOKKUVÕTE

Antud magistritöö **eesmärk** oli välja selgitada käsitöö õpetajate valmisolek rakendada ainetundides rahvakunstist lähtuvalt praktilisi töid, milliseid võtteid kasutavad nad teema läbimiseks ning välja töötada tööülesannete kogum teema käsitlemiseks II ja III kooliastmes.

Eesmärgi saavutamiseks sõnastati järgmised uurimisküsimused:

- 1) Kuidas näeb ette põhikooli riiklik õppekava rahvakunsti käsitlemist käsitöö ainekavas?
- 2) Millised õppevarad ja -vahendid toetavad käsitöö tunnis rahvakunsti käsitlemist?
- 3) Kuidas käsitööõpetajad käsitlevad rahvakunsti teemat ja millistes praktilistes töödes on alus võetud rahvakunstist?
- 4) Kas ja kuidas koostatud õppematerjal toetab õpetajate hinnangul rahvakunsti teema käsitlemist?

Töö teoreetilises osas selgus, et kohalik kultuuriõpe annab õpilasele eetilise selgroo, toetab õpilastes positiivset identiteedi ning eneseteadvuse kujunemist. Olulisel kohal on protsessi tunnetamine läbi praktilise töö. Analüüsides hetkel kehtivas põhikooli riiklikus õppekavas käsitöö ja kodunduse ainekava ning võrreldes seda eelmise õppekavaga, siis ilmneb asjaolu, et hetkel on aine sisus konkreetsemalt lahti kirjeldatud rahvakunsti teema valdkond. Rahvakunst läbib kohati ka teisi ainekavasid ning seda on võimalik lõimida teiste ainetundidega. Käsitöötundides on peamiselt kasutusel Saara Kirjastuse õpikud, kus igas õpikus on tööliigi kohta rahvakunsti teemat käsitletud peamiselt teoreetiliselt. Mõnel korral esineb ka praktiliste tööde näiteid. Vastava teema kohta leiab õpetaja infot ka internetikeskkondadest, muuseumide õppematerjalide hulgast ning erinevatest raamatutest. Viimasteni peab õpetaja aga ise, oma huvi korral, jõudma.

Töö empiirilises osas läbiviidud uurimuses osales 32 tegevõpetajat. Uurimusest selgus, et õpetajad peavad rahvakunsti teema käsitlemisel kõige olulisemaks asjaolu, et õpilased saavad teadmised eesti kultuuriruumi mitmekesisusest. Niisamuti väärtustavad õpetajad

asjaolu, et õpilased õpivad tundma oma kodukoha traditsioone. Käsitöötundides käsitlevad õpetajad kõnealust teemat nii teoreetiliselt kui ka praktiliselt. Õppematerjalina on kasutusel võrdväärselt õpikutega vastavateemaline kirjandus või erinevad internetikeskkonnad.

Kõige enam juhendavad õpetajad praktilisi töid tööliikides nagu tikkimine ja kudumine ning peamised valmivad esemed on sokid, kindad, tikitud kotid ning nõelapadjad. Üksikuid näiteid töid õpetajad ka õmblemises, heegeldamises, pakutrükis, viltimises jt tehnoloogiates. Uurimusest selgus, et keskne murekoht rahvakunsti teema käsitlemisel on ajapuudus ning õpilastes kõnealuse teema kohta huvi puudumine.

Nii koostati õppematerjal, mis koosneb 25 ideekaardist, viiest tööjuhiseist ning kümnest näidistööst ja -fotost ning milles peeti silmas uuringust selgunud tulemusi ning põhikooli riiklikku õppekava sisu. Õppematerjalile andis tagasisidet kaks eksperti, kes töid peamiste tugevustena välja, et õppevahend lihtsustab õpetaja tööd, annab ideid ning võimaluse õpilastel teha tööd iseseisvalt. Ettepanekute põhjal ning õppematerjali läbiviimisel õpilastega korregeeriti ja täiendati materjali. Koostatud õppematerjal on ajas muutuv ning seega saab seda täiendada üheskoos õpilaste ning kaaskolleeegidega. Tulevikus on võimalus kogu suurendada ning välja töötada rohkem ideekaarte, tööjuhiseid õpilastele, valmistada näidistöid lähtudes sellest, et kolm õppematerjalis käsitletud elementi oleksid omavahel seotud.

Käesolevat teemat saab edasi arendada mitmel moel. Rahvakunsti käsitlemisel, praktiliste tööde näol, saab õppeprotsessi toetada teoreetiliste teadmistega. Nii saaks jätkutegevusena välja töötada veebipõhise õppevahendi, mis aitaks enne praktilise töö sooritamist kõnealuse rahvakunsti valdkonna teemaga tutvuda (sh saab lisada teoreetilise info ning siduda juurde interaktiivsed tegevused erinevates keskkondades). Nutikate tehnoloogiate kasutamine toetab muutunud õpikäsitust. Niisamuti saab suurendada tööjuhiste arvu, et avaneks suurem võimalus õpilase autonoomsuse kujundamisel.

KASUTATUD ALLIKAD

Aineline kultuuripärand. *sine anno*. Euroopa Kultuuripärandiaasta, <https://www.parandiaasta.ee/aineline-kultuuri-parand/>, (28.01.2018).

Autorikaitse seadus. RT I 1992, 49, 615; RT I, 16.06.2017, 8. <https://www.riigiteataja.ee/akt/810714?leiaKehtiv>, (13.04.2018).

Bowman, P-B. 2006. Standing at the Crossroad of Folklore and Education. *The Journal of American Folklore*, No 471, p. 66-79. <https://www.jstor.org/stable/pdf/4137783.pdf?refreqid=excelsior%3A873a46c24f7bd84ad956b248859a9e3>, (15.02.2018).

Demmert, W- G. 2001. Improving Academic Performance among Native American Students. Charleston, WV: Clearinghouse on Rural Education and Small Schools.

EKSS (Eesti keele seletav sõnaraamat). 2009. Toim: Langemets, M & Tiits, M & Valdre, T & Veskis, L & Viks, Ü & Voll, P. Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus.

Eetikaveeb. 2018. Globaalne eetika: üleilmastumine. https://www.eetika.ee/et/globaalne_eetika/yleilmastumine, (20.04.2018).

e-Koolikott. 2018. Käsitöö. <https://e-koolikott.ee/search/result?q=&taxon=1021>, (13.04.2018).

Esko, H. 2018. Töös kasutatud fotod ja joonised. Kirbla, 2018.

Haridus- ja teadusministeerium. 2016. Ministeerium avas digitaalse õppevara portaali e-Koolikott. <https://www.hm.ee/et/uudised/ministeerium-avas-digitaalse-oppevara-portaali-e-koolikott>, (15.04.2018).

Haridus- ja teadusministeerium. 2018. Õpikäsitus. <https://www.hm.ee/et/opikasisus>, (15.03.2018).

Heinsalu, T. 2011. Abimaterjalid rahvakunsti aluste õpetamiseks II-III kooliastme käsitöötundides E. Laigna erakogu ja kirivööde ajaloolise ülevaate näitel. [Magistritöö]. Tartu Ülikool. Sotsiaal- ja haridusteaduskond.

Henno, I & Granström, S. 2012. Ülevaade aineõpetajate ja koolijuhtide veebiküsitlusest „Uutest riiklikest õppekavadest lähtuv kooliõppekavade arendus ja rakendamine”. Tallinn: Haridus- ja Teadusministeerium.

Irbo, M. 2011. Kohaliku pärimuskultuuri õpetamise võimalusi üldhariduskoolis Setomaa I ja II kooliastme õpetajate hinnangul. [Magistritöö]. Tartu Ülikool. Sotsiaal- ja haridusteaduskond.

Jakobson, E. 2000. Rahvalauluõpetus koolis (Unipiha algkooli kogemus). Kog: Pärimus pärijale. Tartu: Rahvuslik Folkloorinõukogu, lk 46–55.

Jõeste, K. *Sine anno*. Kristi Jõeste blogi. <http://kristijoeste.blogspot.com.ee/>, (10.05.2018).

Kiivet, T. 2018. Kultuur saab rikkamaks eelkõige andes. *Sirp*, 19.01, nr 3, lk 10.

Kikkul, A & Lind, E & Paas, K & Veeber, E. 2014. Protsessipõhine (ideest tooteni) projektõppe õppemeetodid käsitöö, kodunduse ja tehnoloogiaõpetuse tundides. Tallinna Ülikool. HIK Tehnoloogialabor.

Kiverik, H. *Sine anno*. Villatee. <http://villatee.blogspot.com.ee/>, (10.05.2018)

Krull, H. 2000. Pedagoogilise psühholoogia käsiraamat. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus, lk 347-354.

Kõivupuu, M. 2018. Pärandikirju I - Kultuuripärand kui identiteedi ja ühismälu ehi(tus)skivi. *Sirp*, 19.01. <http://www.sirp.ee/s1-artiklid/varamu/parandikirju-i-kultuuriparand-kui-identiteedi-ja-uhismalu-ehituskivi/>, (28.01.2018).

Matsin, A. 2012. Pärandtehnoloogia magistriõppekava ootab huvilisi. *Käsitööleht*, 27.04. Eesti Rahvakunsti ja Käsitöö Liit.

MuIS. 2018. Eesti Muuseumide Veebivärv. <https://www.muise.ee/>, (16.03.2018).

Mölder, S. 2005. Audru rahvarõivad ja nende mustrite kasutamine käsitöötunnis. [Magistritöö]. Tallinna Ülikool. Kasvatusteaduste Instituut.

Nesbit, J & Belfer, K & Leacock, T. 2009. Learning Object Review Instrument (LORI). User Manual. http://www.academia.edu/7927907/Learning_Object_Review_Instrument_LORI, (7.04.2018).

Nidermann, K. 2016. Eesti ilu värviraamat. AS Ajakirjade Kirjastus.

Parijõgi, M. 2016. Pärimuskultuuri õpetamine on kodumaa-armastuse õpetamine. *Õpetajate Leht*, nr 37, lk 11.

Pink, A. 2002. Kudumine. Saara Kirjastus.

Pink, A. 2003. Õmblemine. Saara Kirjastus.

Pink, A. 2015. Heegeldamine. Saara Kirjastus.

Pink, A & Teder, K. 2015. Tikkimine. Väike rahvarõivaõpetus. Saara Kirjastus.

PGS (Põhikooli- ja gümnaasiumiseadus). RT I 2010, 41, 240; RT I, 22.01.2018, 3. <https://www.riigiteataja.ee/akt/13332410?leiaKehtiv>, (20.04.2018).

PRÕK (Põhikooli riiklik õppekava). RT I, 14.01.2011, 1; RT I, 22.07.2017, 3
<https://www.riigiteataja.ee/akt/129082014020?leiaKehtiv>, (19.01.2018).

PRÕK, lisa 1. (Ainevaldkond „Keel ja kirjandus“). 2011. Põhikooli riiklik õppekava. Lisa 1.
<https://www.riigiteataja.ee/akt/lisa/1140/2201/8008/1m%20lisa1.pdf#>, (14.03.2018).

PRÕK, lisa 4. (Ainevaldkond "Loodusained"). 2011. Põhikooli riiklik õppekava. Lisa 4.
<https://www.riigiteataja.ee/akt/lisa/1140/2201/8008/1m%20lisa4.pdf#>, (14.03.2018).

PRÕK, lisa 5. (Ainevaldkond "Sotsiaalsained"). 2011. Põhikooli riiklik õppekava. Lisa 5.
<https://www.riigiteataja.ee/akt/lisa/1140/2201/8008/1m%20lisa5.pdf#>, (14.03.2018).

PRÕK, lisa 6. (Ainevaldkond "Kunstiained"). 2011. Põhikooli riiklik õppekava. Lisa 6.
<https://www.riigiteataja.ee/akt/lisa/1140/2201/8008/1m%20lisa6.pdf#>, (14.03.2018).

PRÕK, lisa 7. (Ainevaldkond "Tehnoloogia"). 2011. Põhikooli riiklik õppekava. Lisa 7.
<https://www.riigiteataja.ee/akt/lisa/1220/7201/7003/1m%20lisa7.pdf#>, (25.01.2018).

PRÕK, lisa 8. (Ainevaldkond "Kehaline kasvatus"). 2011. Põhikooli riiklik õppekava. Lisa 8.
<https://www.riigiteataja.ee/akt/lisa/1220/7201/7003/1m%20lisa8.pdf#>, (14.03.2018).

Põhikooli ja gümnaasiumi riiklik õppekava. RT I 2002, 20, 116.
<https://www.riigiteataja.ee/akt/174787>, (20.03.2018).

Põldoja, H. 2016a. Õppematerjalide autoriõigus. [Kursuse materjal]. Tallinna Ülikooli Informaatika Instituut.
<https://oppematerjalid.wordpress.com/oppematerjalid/oppematerjalide-autorioigus/>,
(13.04.2018).

Põldoja, H. 2016b. Õppematerjalide koostamise protsess ja kvaliteet. [Kursuse materjal]. Tallinna Ülikooli Informaatika Instituut.
<https://oppematerjalid.wordpress.com/oppematerjalid/oppematerjalide-koostamise-protsess-ja-kvaliteet/>, (09.04.2018).

Rahvakultuuri Keskus. 2014. Vaimse kultuuripärandi õppematerjalid. Abiks õpetajale traditsiooniliste teadmiste ja oskuste lõimimisel ainetundidesse. http://www.rahvakultuur.ee/s2/2482_16467_1077_komplektina_alla_laadida.pdf, (13.02.2018).

Rajando, K & Viik, M. 2007. Lihtne pärimus. AS Ajakirjade Kirjastus.

Reedik, M. 2010. Lõiming teiste valdkonnapädevuste ja ainevaldkondadega ning läbivate teemadega. Rmt: Tehnoloogia. Valdkonnaraamat põhikooliõpetajale. Haridus- ja Teadusministeerium. <http://oppekava.innove.ee/noo-kooli-koostoost-muuseumidega-rahvakunsti-tutvustamisel-opilastele/>, (20.04.2018).

Reedik, M & Pohlak, U. 2010. Tehnoloogia: Valdkonnaraamat põhikooliõpetajale. Haridus- ja Teadusministeerium. <http://oppekava.innove.ee/ainevaldkond-tehnoloogia-2/>, (25.01.2018).

Reest, J. *Sine anno*. Rahvariide töövihik. Põhja-Eesti rahvariide tutvustav värvimise- ja nuputamisaamat. Iisaku Muuseum.

Rosenberg, T. 2010. Nõo kooli koostööst muuseumidega rahvakunsti tutvustamisel õpilastele. Rmt: Tehnoloogia. Valdkonnaraamat põhikooliõpetajale. Haridus- ja Teadusministeerium. <http://oppekava.innove.ee/noo-kooli-koostoost-muuseumidega-rahvakunsti-tutvustamisel-opilastele/>, (25.01.2018).

Ruus, V-R. 2015. Muutunud õpikäsitus. Õpetaja on loov [Ettekanne]. <http://loovharidus.ee/muutunud-opikasisitus/>, (12.04.2018).

Rüütel, I. 2000. Pärimus pärijale. Tartu: Rahvuslik Folkloorinõukogu.

Rüütel, I & Tiit, E-M. 2005. Pärimuskultuur Eestis - kellele ja milleks. I osa. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.

Saara Kirjastus. *Sine anno*. Saara blogi. <http://saara.ee/saara-blogi>, (10.05.2018).

Simons, P.R-J & Ruijters, M.C.P. 2008. Varieties of work related learning. *International Journal of Educational Research*, no 47, pp 241-251.

Tamm, A. 2017. Nüüdisaegse õpikäsitluse põhiprintsiibid. Nüüdisaegne õpikäsitus. Tartu Ülikool. <https://sisu.ut.ee/opikasisus>, (10.03.2018).

The European Year of Cultural Heritage. 2018. Cultural Heritage 2018. http://europa.eu/cultural-heritage/about_en, (20.04.2018).

Tuubel, V & Värvi, M. 1998. Rehetare lapsed. Õppematerjal algklassidele. Tartu: Eesti Rahva Muuseum.

UNESCO. 2003. Text of the Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage. Article 2. <https://ich.unesco.org/en/convention>, (27.01.2018).

Uus, I. 2004. Kihnu rahvuslikku käsitööd tutvustav metoodiline materjal põhikoolile. [Lõputöö]. Viljandi Kultuuriakadeemia. Rahvusliku tekstiili õppetool.

Valk, A. 2010. Kultuurilise identiteedi kujunemisest koolis. Kog: Läbivad teemad õppekavas ja nende rakendamine koolis. Tartu Ülikooli haridusuuringute ja õppekavaarenduse keskus, lk 22-40.

Vaimne kultuuripärand Eestis. 2015. Toim Porila, K. Tallinn: Rahvakultuuri Keskus.

VE (Väike entsüklopeedia). 2006. Toim: Aro, R. Tallinn: Eesti Entsüklopeediakirjastus

Whitebeck, B & Hoyt, D.R & Stubben, J.D & LaFromboise, T. 2001. Tradition Culture and Academic Success among American Indian Children in the Upper Midwest. *Journal of American Indian Education*, No 2, pp 48-60.

Üldhariduskoolide õpetajate arv õppeaineti. 2018. <http://www.haridussilm.ee>, (19.01.2018).

Ülevaade üldhariduse õppevara kaardistusest. 2016. ESF tegevus „Kaasaegse ja uuendusliku õppevara arendamine ja kasutuselevõtt“. SA Innove. https://www.hm.ee/sites/default/files/oppevara_kaardistus_2016_0.pdf, (05.04.2018).

HTM, TLÜ, TÜ. 2017. Õpikäsitusest ja selle muutumisest. Elukestva õppe strateegia 2020 1. eesmärgi selgituseks. Paide, Tallinn, Tartu. https://www.hm.ee/sites/default/files/har_min_broshyyr_12lk_est_veebi.pdf, (13.04.2018).

Õppekirjandusele esitatavad nõuded, õppekirjanduseretsenseerimisele ja retsensentidele esitatavad miinimumnõuded ning riigi poolt tagatava minimaalse õppekirjanduse liigid klassiti ja õppeaineti. RT I, 29.03.2016, 1. <https://www.riigiteataja.ee/akt/129032016001>, (20.03.2018).

Õunapuu, L. 2014. Kvalitatiivne ja kvantitatiivne uurimisviis sotsiaalteadustes. [Veebiväljaanne] Tartu Ülikool. http://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/36419/ounapuu_kvalitatiivne.pdf, (18.02.2018).

LISAD

Lisa 1. Uurimuse küsimustik

Tere!

Olen Heli Esko, TÜ Viljandi Kultuuriakadeemia kunstide ja tehnoloogia õpetaja eriala magistriõppe 2.aasta üliõpilane. Olen koostamas oma lõputööd, kus uurin käsitöö õpetajate kogemusi rahvakunsti rakendamises tundides. Lõputöö käigus koostan õppematerjali praktilistest tegevustest rahvakunsti õpetamisel.

Küsimustik on anonüümne ning saadud tulemusi kasutatakse ainult antud uurimuse raames. Vastamine võtab aega 5 minutit. Palun Teie vastuseid hiljemalt 25.märtsiks.

Kui soovite tutvuda valminud lõputööga, siis lisage küsimustiku lõppu oma meiliaadress. Niisamuti on oodatud kõik teemakohased ettepanekud ja mõtted.

Olen Teie vastuste eest väga tänulik!

Lugupidamisega

Heli Esko

1. Märkige millistes klassides te hetkel õpetate?

4. klass 5. klass 6. klass 7. klass 8. klass 9. klass

2. Kui kaua olete olnud käsitöö ja kodunduse õpetaja?

- Kuni 5 aastat
- 6–10 aastat
- 11–15 aastat
- 16–20 aastat
- 21 ja enam aastat

3. Millised on Teie hinnangul peamised põhjused, miks peaks käsitlema käsitöö tundides rahvakunsti temaatikat? Valige enda jaoks 2 kõige olulisemat.

- Õpilane saab teadmised oma kodukoha traditsioonidest.
- Õpilane õpib iseseisvalt uurima teda huvitava piirkonna traditsioone, kombeid jmt.
- Õpilane õpib ennast määratlema kultuurilisse gruppi.
- Õpilane harjutab käelisi oskusi (kudumine, heegeldamine jne...)
- Õpilane õpib väärtustama oma kodukohta.
- Õpilane teab, kui mitmekesine on/on olnud eesti kultuuripärandit.
- See valdkond ei ole oluline.
- Muu põhjus:

4. Hinnake skaala põhjal, kuivõrd Te nõustute järgmise väitega: "Tutvustan õpilastele käsitöö tundides iga suurema teema juures piirkonnale omase käsitöö traditsioone."

- Üldse ei nõustu
- Ei nõustu
- Ei oska öelda
- Nõustun
- Täiesti nõus

5. Kuidas käsitlete peamiselt rahvakunsti teemat käsitöö tundides? Valige üks variant.

- Läbi praktiliste tööde
- Läbi teoreetilise käsitluse
- Läbi teoreetiliste teadmiste ja praktiliste kogemuste
- Muu:

6. Milliseid õppematerjale kasutate käsitöö tundides rahvakunsti õpetamiseks?

- „Kudumine” (A. Pink, 2002)
- „Tikkimine. Väike rahvarõivaõpetus” (K. Teder, A. Pink, 2015)
- „Õmblemine” (A. Pink, 2002)
- „Heegeldamine” (A. Pink, 2015)
- Internetimaterjalid

- Muu kirjandus
- Muu:

6.1. Kui valisite küsimuses number 6 „Muu kirjandus“, siis nimetage 2-3 allikat, mida kõige enam kasutate.

.....

6.2. Kui valisite küsimuses number 6 „Internetimaterjalid“, siis palun täpsustage.

.....

7. Millised põhjused raskendavad Teie hinnangul rahvakunsti teema käsitlemist tunnis?

- Ajapuudus, sest teemasid, mis vajavad käsitlemist on palju.
- Õpilastel puudub teema vastu huvi.
- Rahvakunst ei kõneta mind ennast.
- Minul puuduvad teadmised antud valdkonnast.
- Kool ei asu märkimisväärselt erilises kultuuripiirkonnas.
- Teema käsitlemine eeldab spetsiifilisi oskuseid, mis on õpilastele keerukad.
- Raskendavaid põhjuseid ei ole.
- Muu:

10. Millistest tööliikidest teete õpilastega kõige enam praktilisi töid, mille aluseks on rahvakunst? Valige 2 tööliiki.

- Kudumine
- Heegeldamine
- Tikkimine
- Õmblemine
- Muu:

11. Tooge näiteid tundides tehtud õpilaste praktilistest töödest, mille aluseks on rahvakunst.

.....

.....

12. Milline võiks teie hinnangul olla ajaline maht keskmiselt ühele praktilisele tööle, mis on inspireeritud rahvakunstist? (Vastamisel lähtuge, et nädalas on 2 x 45 min)

- 1 nädal

- 2 nädalat

- 3 nädalat

- kuu

- Muu:

Kas soovite tutvuda valminud lõputööga: „Rahvuslikud tööd käsitöö ainekavas“?
Kui jah, siis palun lisage oma e-mail.

.....

Lisa 2. Ideekaardid

Lisasse number 2 on kokku koondatud ideekaardid. Alapeatükk algab väljaprintitava ideekaardi põhjaga, mida saab käsikirjas täiendada. Edasi on kaardid süstematiseeritud tööliikide järgi alustades madalamast kooliastmest. Alljärgnevas tabelis (tabel 3) on nimetatud kõik ideekaardid ning viidatud sellega seotud tööjuhisele (lisa 3) ning näidistööle (lisa 4).

Tabel 3. Ideekaartide nimekiri

Tööliik	Ideekaardi nimetus	Tööjuhise õpilasele (lisa 3)	Näidistöö (lisa 4)
Tikkimine	1. Kaitsemaagiline helkur 2. Õhuline padi 3. Kõrvaklapikott 4. Kinno mineku kott 5. Edev kosmeetikakott	Tööetapp ideekaardilt „Kõrvaklapikott“	1. Kõrvaklapikott 2. Õhuline padi
Kudumine	1. Kaheksakannaga tegelane 2. Triipudega pajalapp 3. Stiilseimad sokid 4. Nööpidega torusall 5. Maagiline tassisoojendaja	Tööetapp ideekaardilt „Kaheksakannaga tegelane“.	1. Triipudega pajalapp 2. Stiilseimad sokid
Heegeldamine	1. Vana pits ja uus padi 2. Unenägudepüüdja 3. Rahvuslik T-särk 4. Mündikott 5. Minimalistlik korv	Tööetapp ideekaardilt „Unenägudepüüdja“ – kaltsututi valmistamine.	1. Minimalistlik korv 2. Mündikott
Õmblemine	1. Talulapse mänguasi 2. Moonakott ravimtaimedele 3. Nahkne mobiilitasku 4. Istumispadi 5. Sakiline pliiatsitops	Tööetapp ideekaardilt „Moonakoti väljalõikamine“	1. Moonakott ravimtaimedele 2. Sakiline pliiatsitops

Erinevad tehnoloogiad ehk „Mis veel?“	1. Hingelind 2. Mull-mull 3. Mis oli vanasti? 4. Kas sa tuleksid? 5. Imeliste ideede märkmik	Tööleht „Mis oli vanasti?“.	1. Mull-mull 2. Imeliste ideede märkmik
---------------------------------------	--	-----------------------------	--

Ideekaardi põhi

	Õpitulemused	Vajaminev
		Ennustatav ajakulu:
	Variatsioonid	Tähelepanekud

	Õpitulemused	Vajaminev
		Ennustatav ajakulu:
	Variatsioonid	Tähelepanekud

Tikkimine

Tikkimine	Õpitulemused	Vajaminev
Kaitsemaagiline helkur II kooliaste Kavandamisel on aluseks arhailise tikandi motiivid ja värvid. Õpilane teeb kolm kavandit, millest valib parima. Tikand peab olema minimalistlik, sest helkur ei tohi kaotada oma rolli – pimedas helkida. Tikand tehakse helkurkangale (2 tk). Tikitud kanga taha õmmeldakse vilt/kangas, kaks poolt pannakse kokku, vahele kinnitatakse pael ja õmmeldakse helkurniidiga kokku.	Õpilane: * kavandab käsitööeseme; * harjutab üherealiseid pisteid.	Helkurkangas, peenvillane tikkimislõng, helkurniit, paksem villane kangas või vilt, pael, nöel, käärid. Ennustatav ajakulu: 4 x 2 õppetundi
	Variatsioonid * Peremärkidega tutvumine, oma peremärgi loomine ning tikkimine. * Kaitsemaagiliste märkidega tutvumine ning helkurile tikkimine.	Tähelepanekud

Tikkimine	Õpitulemused	Vajaminev
Õhuline padi II kooliaste Tutvutakse lilttikandiga. Õpilane valib meelepärase(d) motiivi(d) ning teeb kavandi. Muster teostatakse siidimaalina - piiritletakse siidiguttaga, motiiv maalitakse sobivate siidivärvidega. Siidi taha kleebitakse liimikangas. Joonistatud motiiv ääristatakse ning täiendatakse üherealiste pistetega. Motiiv lõigatakse parajaks, lisatakse äärtesse kangaribad ja õmmeldakse padjakatteks.	Õpilane: * kavandab käsitööeseme; * harjutab ühe- ja kaherealiseid pisteid; * seab töökorda õmblusmasina ning töötab sellega ohutult; * sooritab lihtõmblused; * kombineerib töös erinevaid materjale.	Siid ja siidimaaliks vajaminev (raam, siidigutta, siidivärvid jmt), liimiriie, padjasisu, tikkimislõng, niit, kangas, nöel, õmblusmasin, joonlaud, õmbluskriit, käärid. Ennustatav ajakulu: 5 x 2 õppetundi
	Variatsioonid * Kavandamisel võib lähtuda ka piirkonna suka-, kinda- või vöökirjast.	Tähelepanekud

Tikkimine

Kõrvaklapikott

III kooliaste

Tutvutakse erinevate vanade käterätikute või tikitud tekkidega.

Vaadeldakse ja arutletakse nimetähtede, nende traditsiooni ja olulisuse üle.

Õpilane kavandab vana käekirja kasutades oma nimetähte.

Nimetäht tikitakse kangale, millest valmistatakse kõrvaklapikott.

Õpitulemused

Õpilane:

- * tunneb peamisi Eesti rahvuslikke käsitöötavasid;
- * harjutab üherealist pistet;
- * kavandab tikandi;
- * harjutab õmblustehnoloogilisi võtteid - luku õmblemine, ühtlase laiusega õmblus.
- * oskab töötada juhise järgi.

Variatsioonid

- * Valmiv ese võib olla pinal, poekott vmt.

Vajaminev

Linane või puuvillane kangas + voodrikangas, peenvillane lõng, niit, lukk, võtmerõngas, nõel, õmblusmasin, käärid.

Ennustatav ajakulu:
4 x 2 õppetundi

Tähelepanekud

.....
.....
.....
.....

Tikkimine

Edev kosmeetikakott

III kooliaste

Tutvutakse helmestikandiga Eesti rahvarõivaste näitel.

Õpilane võtab aluseks ühe ristpistes motiivi (nt kohalikult rahvarõiva pluusilt vmt) ning see tikitakse helmestikandina. Motiiv tikitakse ca 5cm x 5cm.

Tikand lisatakse kaunistusena õmmeldud kosmeetikakotile.

Säravat tikandit saab siduda neiu edevusega meigikotis.

Õpitulemused

Õpilane:

- * tunneb Eesti rahvarõivaste mitmekesisust;
- * teab, mis on ja kus kasutati helmestikandit.
- * õmbleb peitepistes.

Variatsioonid

- * Helmestikandi võib siduda tuniisheegeldatud pinaliga, millele on loodud taoline motiiv.

Vajaminev

Sobiv kangas helmestikandiks ja koti õmblemiseks, meelepärane kinnitus (lukk, nõõp, pael), helmed, niit, nõel, käärid.

Ennustatav ajakulu:
6 x 2 õppetundi

Tähelepanekud

.....
.....
.....
.....

Tikkimine

Kinno mineku kott

III kooliaste

Vaadatakse erinevate piirkondade lilltikandiga kaunistatud esemeid.

Õpilane valib välja kolm kuni viis lihtsat motiivi. Iga motiiv tikitakse eraldi ruudukujulisele kangale. Tikitud ruutude arvust saab lähtuda õpilaste jõukohasusest.

Ruudud õmmeldaks kokku. Tikitud ruutude vahele paigutatakse ilma tikandita ruute. Kotile õmmeldakse vooder, lisatakse pael.

Õpitulemused

Õpilane:

- * valib ja kombineerib eseme valmistamisel sobivaid materjale;
- * harjutab kaherealisi pisteid;
- * seab iseseisvalt töökorda õmblusmasina;
- * õmbleb lihtõmblust, palistust.

Variatsioonid

- * Tikitud motiivide vahele võib lisada nt teksakangast (taaskasutus ning noortepärane).
- * Õmblemisel võib lähtuda, et pool koti küljest on lapitehnikas ning koti alumine osa on ühevärvilisest kangast.

Vajaminev

Sobiv lõng/tikkimisniit, erinevad kangajäägid, kangas tikkimiseks, voodrikangas, jämedam pael koti sangaks, õmblusmasin, käärid, nõel.

Ennustatav ajakulu:
7 x 2 õppetundi

Tähelepanekud

.....
.....
.....
.....

Kudumine

Kudumine	Õpitulemused	Vajaminev
Kaheksakannaga tegelane II kooliaste Selgeks on õpitud põhisilmused ning nendega mustri moodustamine. Õpetaja näitab fotosid esemetest, millel on seda võtet kasutatud (nt Kihnu sukad, Muhu vatid, Ruhnu kampsun jm). Õpilane valib välja parem- ja pahemsilmustest koosneva mustrikirja (vt „Eesti silmuskudumine 1. Tavad ja tehnikad“, 2014). Kootakse ristkülikukujuline töö, mille alumisse osasse kootakse valitud muster. Kootud tööst ömmeldakse jänes, kass vm tegelane.	Õpilane: * harjutab parem- ja pahempidiseid silmuseid; * harjutab ääresilmuste kudumist; * lõpetab ja alustab kudumit. Variatsioonid * Õpilane, kes on osavam, võib mänguloomale lisada lihtsa kirjatud mustri.	Sobivat värvi lõng, peenvillane lõng mängulooma näo tikkimiseks, niir, nõel, käärid. Ennustatav ajakulu: 4 x 2 õppetundi Tähelepanekud

Kudumine	Õpitulemused	Vajaminev
Triipudega pajalapp II kooliaste Õpilase ülesanne on meenutada, milliseid rahvarõiva seelikuid ta teab, on näinud. Vaadatakse ühe piirkonna rahvarõiva seelikuid, mis on triipudega. Arutletakse silmus- ja kangakudumise erinevuste üle. Õpilane valib ühe triibuseeliku ning kavandab sellest inspireeritud triibulise pajalapi. Töö kootakse ripskoos.	Õpilane: * teeb vahet silmus- ja kangakudumisel; * koob põhisilmuseid; * loob silmuseid ning harjutab ääresilmuste kudumist; * harjutab kudumi lõpetamist; * vahetab kudumisel lõngasid. Variatsioonid * Soovi korral võib lisada voodri ning ühele küljele kanga.	Erinevat värvi lõngad, vardad, sukanõel, käärid. Ennustatav ajakulu: 5 x 2 õppetundi Tähelepanekud

Tutvutakse esemetega, millele on rahvakunstis palmikuid kootud (nt sukad, kindarandmed). Arutletakse millistel esemetel on kasutusel need praegusel. Lisaks tutvutakse vanade esemetega, kus koepinnal moodustuvad motiivid pahem- ja parempidistest silmustest.

Õpilane kavandab salli, kus on kasutusel palmik ning millele moodustub muster pahem- ja parempidiste silmustega.

Sall viimistletakse, otstesse kinnitatakse kinnituspööbid.

Õpitulemused

Õpilane:

- * õpib ja harjutab erinevate koepindade kudumist;
- * koob skeemi järgi.

Variatsioonid

- * Kududa võib samadel tingimustel ka peapaela.

Vajaminev

Lõng, nööbid, vardad, sukanõel, käärid.

Ennustatav ajakulu:
7 x 2 õppetundi

Tähelepanekud

.....
.....
.....
.....

Tutvutakse kodukoha sukkade/sokkidega. Õpilane kavandab sokid, kas kodukohale omastes värvitoonides või motiivides. Õpilasi suunatakse kavandama sokke stiilsetena (nt madala säärega, nööpidega kaunistatud vmt).

Julgustatakse õpilast valima enda jaoks uut lõnga (nt meriino, alpaka). Kudum teostatakse jämeda lõnga ning varrastega (nr 4–4,5). Peamine on, et valmivad stiilsed sokid koos piirkonnale omaste värvide, mustritega.

Õpitulemused

Õpilane:

- * harjutab ringselt kudumist;
- * harjutab kirjamist ning mustri järgi kudumist;
- * tutvub erinevate materjalidega;
- * arvestab silmuseid kudumile.

Variatsioonid

- * Võib kududa säärised.
- * Inspiratsiooniks on vöökirj.
- * Lõng värvitakse ise – nt kevadel looduslike materjalidega, sünteetiliste värvidega või neotud lõnga stiilis.

Vajaminev

Erinevat värvi lõngad. Lõng, nööbid, paelad vmt materjal, mida sokkidele juurde kombineerida, vardad, käärid.

Ennustatav ajakulu:
8 x 2 õppetundi

Tähelepanekud

.....
.....
.....
.....

Tutvutakse erinevate kaitsemaagiliste märkidega, mida kasutati silmuskudumisel (nt Kihnu hambakiri, Ruhnu peremärk sukkadel, punase värviga kudumi ääristamine).

Õpilane kavandab tassisoojendaja, milles põimib kokku erinevad kaitsemaagilised märgid ja võtted.

Töö kootakse ning viimistletakse.

Õpitulemused

Õpilane:

- * koob skeemi järgi;
- * harjutab kirjamist;
- * arvestab kudumitel silmuseid.

Variatsioonid

- * Lähtuda võib oma piirkonna suka- või kindakirjast ning lisada juurde kaitsemaagiline märk.
- * Töös võib olla topsisoojendajat-sel juhul harjutatakse ringselt kudumist ning silmuste kasvatamist.

Vajaminev

Lõng, nööbid/paelad kinnise tegemiseks, vardad, sukanõel, käärid.

Ennustatav ajakulu:
6 x 2 õppetundi

Tähelepanekud

.....
.....
.....
.....

Heegeldamine

Heegeldamine	Vana pits ja uus padi II kooliaste	Õpitulemused	Vajaminev
Inspiratsiooniks tutvutakse Lihulale (või teisele piirkonnale) omase motiividest heegeldatud pitsidega, mis ömmeldi tikitud tekkide äärtesse.	Heegeldatakse pits kasutades piirkonnale omaseid värvitoone.	Õpilane: * harjutab skeemi järgi heegeldamist ning ringheegeldamist; * harjutab motiivide heegeldamist ja ühendamist; * harjutab lihtõmblust.	Sobiv kangas padjakatteks, padjasisu, lõng heegeldamiseks, heegelnõel, niit, nõel, õmblusmasin, käärid. Ennustatav ajakulu: 5 x 2 õppetundi
Heegelpits paigutatakse, eelnevalt valmistatud padjakatte, meelepärasesse kohta.	Variatsioonid	* Padjakattele võib tikkida lihtsa tikandi, nt monogrammi või mõne muu piirkonnaga seotud tikandi.	Tähelepanekud
			

Heegeldamine	Unenägudepüüdja II kooliaste	Õpitulemused	Vajaminev
Tutvutakse ühe paikkonna käsitööga – rahvarõivad, tikandiga esemed, sukad, kindad jne. Tutvumise käigus toovad õpilased välja 2–3 piirkonnale omast värvi.	Õpilased uurivad unenägudepüüdja traditsiooni kohta. Oma töös liidame Eesti ja indiaani kultuuri.	Õpilane: * harjutab skeemi järgi heegeldamist; * heegeldab ringselt; * heegeldab ümber eseme (metallrõnga)	Lõng/heegelniit heegeldamiseks, metallist ring, kaunistused, heegenõel, käärid, kangajäägid, niit, nõel. Ennustatav ajakulu: 5 x 2 õppetundi
Valitakse üks mandala heegelmuster, kuid seal muudetakse värvikombinatsiooni vastavalt valitud piirkonnale.	Variatsioonid	* Võimalusel võib valida motiiviks piirkonnale omase ringselt heegeldatud pitsi või motiivi.	Tähelepanekud
Heegeldatud mandala vormistatakse unenäopüüdjaks. Kaunistamisel kasutatakse kaltsututte, helmeid vmt, mis on omane Eesti rahvakunstile.			

Gruppides tutvutakse ühe piirkonna heegeltöödega (nt Muhu, Setumaa, Kihnu jne). Rühma ülesanne on leida infot esemete kohta, mida kaunistati heegeldamisega – peamised heegeldatud mustrid, värvid. Rühmad esitlevad leitud infot piirkonna kohta.

Iga õpilane valib endale ühe meelepärase piirkonna ning sellele omase motiivi/pitsi.

Kavandatakse piirkonnale omane motiiv/pits T-särgile.

Heegeldatud motiivid ömmeldakse T-särgile.

Õpitulemused

Õpilane:

- * tunneb Eesti kultuuriruumis heegeldamise mitmekesisust;
- * oskab eristada erinevate Eesti piirkondade käsitööd;
- * harjutab skeemi järgi heegeldamist;
- * harjutab peitepistet.

Variatsioonid

- * Valmistada võib padjakatte ning motiivid kinnitatakse sellele. Saab siduda projektitööga, mille käigus valmivad kooli kindlasse kohta erinevatele piirkondadele omastes mustrites padjad.

Vajaminev

Sobiv materjal heegeldamiseks, tume T-särk, heegelnõel, niit, nõel, käärid.

Ennustatav ajakulu: 5 x 2 õppetundi

Tähelepanekud

.....

Õpetaja tutvustab tuniistehnikat, selle kasutust ja eripära rahvakunstis. Iseseisvalt on õpilase ülesanne uurida keskkonnas MuIS, milliseid erinevaid kotte kasutati (joutakse nt mündi- ja tubakakotini).

Tehakse mündikoti kavand, millesse on lisatud lihtne ristpistes ornament (näiteks tanu- või käisekiri).

Teostatakse heegeltöö, tikitakse motiiv(id) ning ömmeldakse vooder, lukk.

Õpitulemused

Õpilane:

- * teab heegeldamise mitmekesisust;
- * harjutab kaherealiste pistete tikkimist;
- * heegeldab tuniistehnikas;
- * harjutab tööd õmblusmasinaga;
- * õmbleb kotile voodri ning luku.

Variatsioonid

- * Töö mahtu arvestades võib teha väikse koti.
- * Kavandamisel võib heegeldada kaks erinevat silu, mis ühendatakse omavahel.

Vajaminev

Sobiv lõng heegeldamiseks ning tikkimiseks, voodrikangas, lukk, tuniisi heegelnõel, niit, käärid, nõel.

Ennustatav ajakulu: 7 x 2 õppetundi

Tähelepanekud

.....

Tutvutakse erinevate esemetega, millel kasutati tihedat heegelpinda (nt tubakakotid, Muhu varrukavärvlid, kindapärad jmt). Õpilane saab ühe pildi esemest, millel heegeldus. Põhimotiiv joonistatakse maha.

Õpilane kavandab trikootaazpäelast heegeldatud korvi, millel saab ära tunda maha joonistatud eseme mustrit või värve. Peetakse silmas minimalistlikkust - heegeldatud korv on väiksem.

Kavandist lähtuvalt teostatakse töö.

Õpitulemused

Õpilane:

- * teab kinnissilmuse kasutamise võimalusi;
- * harjutab ringselt heegeldamist;
- * kasvatab heegeldamisel silmuseid.

Variatsioonid

- * Selleks, et lisada noortepärasust, võib kavandisse planeerida ka kaunistusdetalle, nt nõõbid, paelad jmt.

Vajaminev

Trikootaazpäel või jäme lõng/pael, heegelnõel, käärid.

Ennustatav ajakulu: 6 x 2 õppetundi

Tähelepanekud

.....

Õmblemine

Õmblemine Talulapse mänguasi II kooliaste	Õpitulemused Õpilane: * harjutab traageldamist; * töötab ohutult triikrauaga; * harjutab lihtõmblust; * harjutab kahekordset palistust.	Vajaminev Puu villane ja linane kangas, niit, käärid, nõel, kangapliats. Ennustatav ajakulu: 2 x 2 õppetundi
Arutletakse talulaste mänguasjade üle – millest need olid, kes neid tegi. Vaadatakse erinevaid nukke, mis on leitavad MuS-i keskkonnas. Valmistatakse rullnukk. Kleidi õmblemisel harjutatakse lihtõmblust, traageldamist ning kahekordset palistust.	Variatsioonid * Nuku riietuse puhul võib lähtuda mingi piirkonna rahvarõiva elementidest.	Tähelepanekud

Õmblemine Moonakott ravimtaimedele II kooliaste	Õpitulemused Õpilane: * harjutab lihtõmblust; * harjutab kahekordset palistust; * harjutab traageldamist.	Vajaminev Linane kangas, niit, käärid, nõel, joonlaud, kangapliats. Ennustatav ajakulu: 2 x 2 õppetundi
Arutletakse erinevate kottide üle – vanarahva ja tänapäeval kasutusel olevad. Ülesanne on paarides otsida foto ühest kotist MuS-i keskkonnas (nt pesukott, luisukott, tubakakott, vardakott jmt). Arutletakse moonakoti olemuse ja kasutuse üle. Ömmeldakse moonakott, milles saab hoida kuivatatud ravimtaimi.	Variatsioonid * Moonakoti võib siduda tikkimisega, kus tikatakse ise või masinaga kotile seal hoitava ravimtaime nimetus. * Kevadises tunnis korjatakse ravimtaimi.	Tähelepanekud

Tutvutakse vanarahva nahast esemetega, nt kasukad, kukrud, vööd jm. Arutletakse tänapäevast nahkesemete üle.

Praktilise tööna valmib nahast mobiilitasku, mis on kaunistatud kaitsemaagilise ornamendiga (nt tikand, „Laisalõng“ vm õpitud tööliiki kasutades).

Kasutatakse vana nahkjakki. Nahka saab õmmelda vanemat sorti õmblusmasinaga.

Õpitulemused

Õpilane:

- * valib ja kombineerib iseseisvalt sobivaid materjale;
- * meenutab eelnevalt õpituid oskusi;
- * tunneb nahka kui materjali käsitöös;
- * väärtustab taaskasutust.

Variatsioonid

* Töö käigus arutletakse loomsete materjalide üle (nahk, luu, vill jne) – mida tehti neid vanasti, mida täna sel päeval.

Vajaminev

Nahkjakk, lõng, niit, nahaõmblemise nõel, naaskel, käärid.

Ennustatav ajakulu:
4 x 2 õppetundi

Tähelepanekud

.....
.....
.....

Õpilased leiavad MuS-i keskkonnast viis erinevat vardakotti, millel on kasutatud lapitöö tehnoloogiat. Valitud vardakottide fotod vormistatakse ühistöökeskkonnas (nt Padletis). Pildi juurde lisatakse täiendav info (nt kust on ese pärit, millal on tehtud).

Tutvutakse ideedega. Iga õpilane valib välja ühe meelepärase koti, kavandab sellest inspireeritud istumisaluse.

Kanga jääke kasutades püütakse anda edasi vardakotile sarnast värvigammat.

Õpitulemused

Õpilane:

- * väärtustab taaskasutust;
- * valib ja kombineerib iseseisvalt sobivaid materjale;
- * meenutab eelnevalt õpituid oskusi;
- * oskab iseseisvalt ja ohutult töötada õmblusmasinaga.

Variatsioonid

* Tööd võib teha ka ühistööna ning nii valmivad nt kooli pinkidele istumisalused.

Vajaminev

Erinevat värvi kangajääke, niit, täitematerjal, nõel, käärid, õmblusmasin, joonlaud, kangapliiats.

Ennustatav ajakulu:
6 x 2 õppetundi

Tähelepanekud

.....
.....
.....

Arutletakse selle üle, milliseid rõivaid ja esemeid talurahvas endale õmbles. Arutelu käigus jõutakse Kihnu saareni. Õpetaja tutvustab sitsijakke, mida kaunitati tippega.

Praktilise tööna õmmeldakse metallist topsile ümbris, kus kangas kaunistatakse sakilise servaga.

Õpitulemused

Õpilane:

- * harjutab täpsust: detailide väljalõikamisel, õmblemisel;
- * traageldab detailid;
- * õmbleb lihtõmblust, kahekordset palistust.

Variatsioonid

* Pliiatsitopsi asemel võib õmmelda nt ka sakilise äärega pajalapid.

Vajaminev

Puuvillane ja linane kangas, metallist tops, niit, käärid, õmblusmasin, kangapliiats.

Ennustatav ajakulu:
4 x 2 õppetundi

Tähelepanekud

.....
.....
.....

Erinevad tehnoloogiad

Mis veel? Hingelind II kooliaste	Õpitulemused	Vajaminev
Õpetaja tutvustab hingelinnuga seotud uskumusi ning kombeid. Märgviltimise tehnoloogiat kasutades vilditakse lind. See täidetakse villa vm täitematerjaliga. Nöelviltimise tehnoloogia abil kinnitatakse vildist tiivad. Hingelinnu sabaks pannakse värviline lõnga- või kaltsututt.	Õpilane: * kombineerib erinevaid tehnoloogiaid; * eristab kahte viltimise tehnoloogiat; * võrdleb ja kasutab erinevaid materjale; * tuletab iseseisvalt meelde õpitud pisteid; * valib iseseisvalt oma kavandist lähtuvalt sobilikud tikkpistid.	Vill, viltimisnõel, peenvillane lõng tikkimiseks, kangajäägid, käärid, nõel, niit. Ennustatav ajakulu: 3 x 2 õppetundi
	Variatsioonid * Lind kaunistatakse pärlitega. * Linnule tikitakse piirkonnale omane tikand. Nt lilltikand (sel juhul sobib töö III kooliastmele).	Tähelepanekud

Mis veel? Mull-mull II kooliaste	Õpitulemused	Vajaminev
Arutletakse lõngavärvimise üle – millised olid looduslikud viisid ja millised mitte. Räägitakse ka aniliivärvidest, Muhu kollase eripärast jne. MuS-i abil tutvutakse Lihula piirkonnast pärit sukkadega, mis kooti valgest lõngast, kuid värviti herneste abil punaseks (nt ERM A 621:36). Iga õpilane saab kanga (erinevad materjalid) ning kinnitab sellesse tugevalt hemed. Kangas värvitakse. Räägitakse kanga ja lõnga värvimisest. Värvitud kangast võib kasutada hiljem lapitöös või mõnes teises õmblustöös.	Õpilane: * tunneb looduslike tekstiilikiude; * tunneb ja kasutab mitmesuguseid materjale; * analüüsib oma tegevust.	Erinevad lina- ja puuvillased, villased, siidi kangad; kuivatatud hemed, puuvillane peenem nõör, käärid. Ennustatav ajakulu: 1 x 2 õppetundi
	Variatsioonid * Tund võib olla sissejuhatus nt šibori tehnikas värvimiseks.	Tähelepanekud

Mis veel?

Mis oli vanasti?

II kooliaste

Õpilastega toimub arutelu vaimse ning ainelise kultuuripärandi üle.

Esemelisest kultuuripärandist lähtuvalt arutletakse säilinud esemete üle. Järgneb iseseisev töö töölehega, mille käigus õpitakse tundma MuLS-i keskkonda.

Õpitulemused

Õpilane:

- * väärtustab rahvakultuuri;
- * rakendab õppeprotsessis digivahendeid.

Materjal

Tööleht

Ennustatav ajakulu:
1 x 2 õppetundi

Variatsioonid

* Õpilased saavad ülesandeks võtta kaasa kodus olev vanim ese. Töölehe abil teostatakse esemeuurimus.

Tähelepanekud

.....
.....
.....
.....

Mis veel?

Kas sa tuleksid?

II-III kooliaste

Tutvutakse 2–3 erinevat tüüpi punutud paelaga (nt kalasabapael, ai, neljatahuline pael jmt). Praktilise töö käigus arutletakse paelte ja vööde olulisuse üle rahvakunstis ja talukultuuris.

Ülesanne on kavandada kutse Eesti Vabariigi aastapäevale pühendatud aktusele. Kutsel peab kasutama ühte õpitud paela.

Kutse peab olema esteetiliselt kaunis ning andma edasi paelte/vööde rolli ning olulisust pärandkultuuris.

Õpitulemused

Õpilane:

- * kujundab ja vormistab kutse;
- * teab punutud paelte ja vööde traditsiooni Eesti pärandkultuuris.

Materjal

Erinevad materjalid kutseks (papp, tugevam pärgamentpaber, akvarellipaber jne);
lõngad punumiseks, pliatsid, käärid, joonlaud.

Ennustatav ajakulu:
2 x 2 õppetundi

Variatsioonid

- * Tutvuda võib erinevate kutsetega, paluda õpilastel kaasa tuua.
- * Kasuks tuleb välja otsida erinevaid rahvapäraseid ütlusi, mis on seotud punutud paelte ning vöödega.

Tähelepanekud

.....
.....
.....
.....

Mis veel?

Imeliste ideede märkmik

III kooliaste

Õpilased mõtlevad nende jaoks olulise küla, piirkonna peale - määratakse paiga kihelkond.

Õpilased uurivad iseseisvalt määratud piirkonna rahvakunsti kohta. Määratakse põhivärvid, motiivid.

Kavandatakse motiiv, teostatakse selle põhjal linoolloike tehnikas trükipakk ning katsetakse erievid trükikombinatsioone. Välja valitakse meelepärane, millega teostatakse trükk. Trükikangas ömmeldakse märkmiku ümbriseks.

Õpitulemused

Õpilane:

- * kavandab isikupäraseid esemeid;
- * tutvub pakutrüki tehnoloogiaga ning teab, kus seda Eesti rahvakunstis kasutati;
- * kasutab õmblusmasinat ohutult ja oskuslikult;
- * harjutab lihtõmblust ning palistamist.

Vajaminev

Linool ning linoolnoad, tekstiilivärv, kangas, niit, märkmik, nõel, õmblusmasin, kangapliats, joonlaud.

Ennustatav ajakulu:
5 x 2 õppetundi

Variatsioonid

- * Ornamenti võib trükkida ka ühevärvilisele T-särgile (viidates nt laulja Lenna Kuurmaa disainitud rõivakollektsioonidele)

Tähelepanekud

.....
.....
.....
.....

Lisa 3. Tööjuhised õpilastele

Lisas number 3 on tööjuhised õpilastele. Alljärgnevas nimekirjast leiab:

- 1) millist ideekaarti tööjuhised toetab (vt lisa 2);
- 2) milline kooliaste on sihtgrupiks;
- 3) paarilauseiline selgitus tööjuhisele.

Tööjuhiste nimetused ja täpsustused.

- 1) Tööjuhised „Kõrvaklapikoti õmblemine“ – III kooliastmele, toetab ideekaarti „Kõrvaklapikott“. Juhendab õpilast iseseisvalt tikitud nimeinitsiaalidega kõrvaklapikotti kokku õmblema.
- 2) Tööjuhised „Jänes kokkuõmblemine“ – II kooliastmele, toetab ideekaarti „Kaheksakannaga tegelane“. Tööjuhised eeldab, et valmis on kootud jänes kehaks mõeldud kudum.
- 3) Tööjuhised „Kaltsutut“ – II kooliastmele, toetab ideekaarti „Unenägudepüüdja“. Lisaks ideekaardile saab juhendit kasutada ka eraldiseisva ülesandena (valmistada nt kaltsututi põhjal võtmehoidja).
- 4) Tööjuhised „Moonakoti väljalõikamine“ – II kooliastmele, toetab ideekaarti „Moonakott ravimtaimedele“. Juhend kirjeldab, kuidas kangast välja lõigata sobiv moonakott.
- 5) Tööjuhised „Mis oli?“ – tööjuhised II-III kooliastmele, toetab ideekaarti „Mis oli vanasti?“. Sisaldab töölehte, mille abil õpilane saab iseseisvalt tutvuda ja otsida infot MuIS-i keskkonnast.

Kõrvaklapikoti õmblemine

Tööjuhised ja fotod: Heli Esko

Algidee: <https://www.dogundermydesk.com>

Tikitud tekke ja käterätte kaunistas tihti meistri monogramm. Pulmatekile tikiti keskele abielumehe- ja naise esitähed - ikka selleks, et abielus õnne jätkuks.

Sa vajad:

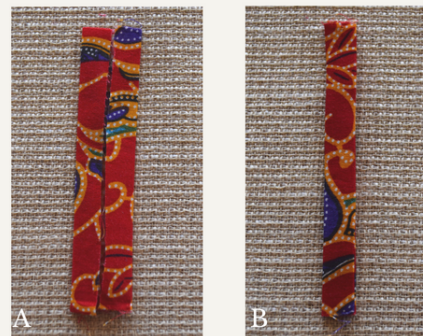
kangast, lukku, niiti, kääre, nõõpnõelu, 9 cm läbimõõduga paberist šablooni.

1

Lõika šablooni järgi välja 4 ringi (millest üks on tikandiga). Kaks ringi lõika pooleks.

4

Teeme kinnituse. Lõika kangast 4 cm x 6 cm suurune riba. Pressi ääred keskele (A). Murra kangas veelkord pooleks (B). Traagelda ääred kokku. Tepi masinaga mõlemalt poolt mööda pikemat külge.

2

Pane lauale detailid: 1. poolring (kanga parem pool sinu poole), lukk, 2. poolring (kanga parem pool luku poole) (A). Traagelda ja õmble masinaga. Pressi äär lahku (B). Toimi samamoodi ka luku teise küljega.

5

Tõmba lukk koti keskele. Kinnita paari pistega luku avatud osa. Aseta sinna kinnitus. Kinnita ettevaatlikult õmblusmasinaga.

3

Tepi paremalt poolt lukupoolne kangaserv.

6

Aseta lukuga koti osa lauale, lukk Sinu poole (jälgi, et lukk on koti keskel).

Aseta sellele: tikandiga ring (tikand luku poole), teine ring (kanga parem pool Sinu poole).

Ringid peavad olema üksteise peal. Traagelda, õmble masinaga ääred kinni. Ole ettevaatlik üle luku õmmeldes.

Lõika ära üleliigsed luku osad ning tasanda õmblusvarud kitsaks.

Keera kott välja. Naaskli abil kohenda servi. Pressi. Tepi ringselt ääred.

Jänese kokkuõmblemine

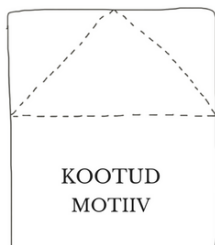
Tööjuhised ja joonised: Heli Esko

Algidee: <https://www.studioknitsf.com>

Haavikuemand, välejalg, pikk-kõrv või kikk-kõrv – nii ja paljuskki veel on vanarahvas jänest kutsunud. Rahvapärimuses ja -juttudes on jännes siili, hundi ja karu kõraval samaoluline tegelane.

Sa vajad:

jänese kehaga sama värvi lõnga ja niiti, nõela, täitematerjali, lõnga silmade, nina ja suu tikkimiseks.

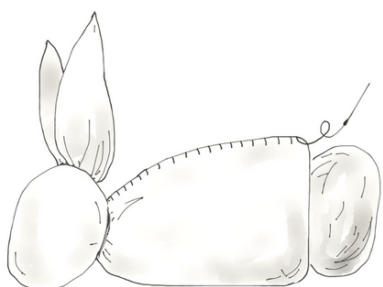
- 1 Traagelda niidiga pahemalt tööpoolelt peenete pistetega kolmnurkne kujund. Kootud motiiv peab jääma traagelduse alla.

- 2 Teeme jänesele pea. Tõmba ettevaatlikult traageldatud kolmnurk kokku. Tekkinud lohku pane täitematerjal. Lohu ava kokku tõmmates lisa täitematerjali seni, kui pea on sobiva suurusega. Tõmba peaava tugevalt kokku, tee kinnitussõlm.

- 3 Jänese keha. Pane nõela otsa kehavärvi lõng. Aseta külgede ääred vastamisi ning õmble need peitepistega kinni. Õmble kuni nurgani.

- 4 Täida täitematerjaliga kehaosa. Jälgi, et keha saab ühtlaselt täidetud. Õmble kokku keha alumine osa – traagelda ringselt mööda tekkinud ava ning tõmba ava kokku. Kinnita õmblus.

- 5 Tee jänesele saba, tiki silmad, nina ja suu. Sinu kootud jännes on valmis.

Kaltsututt

Tööjuhise ja fotod: Heli Esko

Kaltsututiga kaunistati säärepaelasid, võid, põllesid. Rahvas rääkis, et kaltsututt pidi olema uhke ja suur. Riideribadest tutti kutsuti ka pulmatutiks – sel juhul oli see eriti puhvis ja uhke. Kaltsututi sisse kasutati ära kanga- ning lõngajäägid.

Sa vajad:

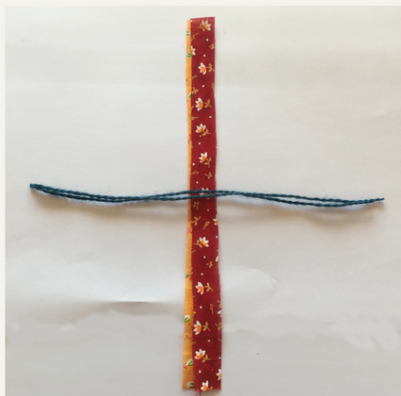
3 erinevat kanga jääki, 3 erinevat värvi lõnga, linane nõör, niit, nõel, pärlid.

1

Lõika igast kangast 2 riba (20 cm pikkused ja 1,5 cm laiused). Lõika igast lõngast kaks 20 cm pikkust juppi.

2

Aseta 2 erinevat värvi kangariba lauale, kanga parem pool sinu poole. Pane nendega risti üks lõngade punt.

3

Aseta ristuvalt ning vaheldumisi kangaribasid ja lõngade punte.

4

Võta 40 cm pikkune linane nõör. Aseta nõör ribade alt läbi. Tee nõõriga sõlm. Enne tugevat sõlme kohenda ribasid, lõngasid. Seo tugev sõlm.

5

Kohenda kaltsututti. Võta niit ja nõel ning tee ülemises tuti osas läbi tuti kinnituspisteid. Võid siduda tuti otsa nõõri, nii tekib tutile väike pall. Kaunista tutt helmestega.

Moona koti väljalõikamine

Tööjuhised ja fotod: Heli Esko

Veersekk ehk moonakott oli üle öla kantav kott. Koti ava oli keskel ning otsad rippusid teine teisele poole õlaga (EKS, 2009). Sõna „sekk“ tähendab kotti. Väidetavalt säilis takuriidest veersekkade kandmine, toidumoonna enesega kaasa võtmiseks, kõige kauem just Mulgimaal (Pärdi, s.a)

Sa vajad: linast kangast, kääre, nõöpnõelasid, kangakriiti, joonlauda.

1

Triigi linane kangas.

2

Aseta kanga paremad pooled 20 cm laiuselt vastamisi. Kontrolli, et kangas oleks terves ulatuses ühtlase laiusega. Kinnita kangas mõningast kohast nõöpnõeltega.

3

Mõõda pikkupidi ühest ääres 55 cm, tee kangakriidiga märged. Mõõda teisest küljest sama palju. Ühenda kaks märgitud kohta.

4

Lõika moonakoti lõige välja. Kinnita kaks kangast omavahel nõöpnõeltega.

5

Märgi kotil ära koht, mis jääb avatuks. Selleks murra kott pikkupidi pooleks. Märgista, lahtise serva pool, murdekoht kriidiga kangale.

6

Tee moonakott lahti. Keskkohast mõlemale poole mõõda 8 cm, märgista õmbluskriidiga või nõöpnõeltega. See vahemik jääb veersekil avatuks

Olid tubli! Järgmises tunnis õmbleme moonakoti kokku!

MILLINE OLI?

Milline muuseum on Sinu kodukohas? Kas sa oled seal käinud? Aga kust on pärit sinu vanavanaema? Kas sa tead, milliseid kindaid tema kodukülas kooti? Urime kohe järgi!

ERMA119128

- Mine internetikeskkonda - <https://www.muis.ee/>.
- Vajuta märgile „Otsing“. Sul avaneb otsingumootor.
- Kirjuta lahtrisse „Nimetus“ – „Kindad“. Märki ☒ lahtrisse: „Pildiga museaalid“ Vajuta **Otsi**.

Sirvi kataloogi.
Klikates pildile avaneb info.
Vali välja üks kinnas ning vasta küsimustele.

Millises muuseumis asub kinnas?

Millisest külast/piirkonnast on see kinnas pärit?

Kui vana võib see kinnas olla?

Millised on kinda mõõtmed?

Millisest materjalist on kinnas kootud?

Muu põnev info kinda kohta:

Joonista valitud kinnas!

Nüüd uurime, kas ka meie kodukohast on midagi säilinud. Selleks pead Sa esmalt välja selgitama, millises kihelkonnas Sinu kool asub. Trüki *Google* otsingumootorisse märksõnaks „Eesti kihelkonnad“ ning leia vastus.

Minu kool asub

kihelkonnas.

Mine tagasi Eesti Muuseumide Veebivärvasse. Trüki otsingumootori lahtrisse "Koht" Sinu kodukihelkonna nimi.

Nimeta 6 erinevat eset, mis on siin kihelkonnas säilinud.

_____	_____
_____	_____
_____	_____

Leia ese, mille kohta Sa ei tea, et miks ja milleks seda kasutati!

Eseme nimetus: _____ Eseme number: _____

Millisest külast, talust on see ese pärit? _____

Millisest materjalist on ese valmistatud? _____

Kas selle esemega käib kaasas legend? Kui jah, siis milline? _____

Kasutades *Google* otsingumootorit, proovi teada saada kus ja milleks seda eset kasutati.

Joonista valitud ese!

Lisa 4. Valminud näidistööd

Foto 1. Töö “Õhuline pandi” (Allikas: Esko, 2018)

Foto 2. “Kõrvaklapikott” tikandiga (Allikas: Esko, 2018)

Foto 3. “Kõrvaklapikott” tagant poolt (Allikas: Esko, 2018)

Foto 4. Töö “Triipudega pajalapp” (Allikas: Esko, 2018)

Foto 5. Töö “Stiilsed sokid” (*Allikas: Esko, 2018*)

Foto 6. Töö “Minimalistlik korv” (*Allikas: Esko, 2018*)

Foto 7. Mündikott (Allikas: Esko, 2018)

Foto 8. Moonakott ravimtaimedele (Allikas: Esko, 2018)

Foto 9 . Töö „Sakiline pliiatsitops“ (*Allikas: Esko, 2018*)

Foto 10. “Mull-mull” ja šibori tehnika katsetus (*Allikas: Esko, 2018*)

Foto 11. „Imeliste ideede märkmik“ (Allikas: Esko, 2018)

Lisa 5. Küsimustik ekspertidele

Tere!

Olen Heli Esko ning olen koostamas oma lõputööd teemal „Rahvuslikud tööd käsitöö ainekavas“. Küsimustiku eesmärk on välja selgitada ekspertide hinnang ja parandusettepanekud magistr töö käigus väljatöötatud õppematerjalile.

Täna Teid nõusoleku eest tutvuda koostatud õppematerjaliga. Palun Teil analüüsida koostatud õppematerjali etteantud punktide põhjal.

Vastamine võtab aega 15 minutit.

Lugupidamisega

Heli Esko

1. Kui kaua olete olnud käsitöö ja kodunduse õpetaja?

.....

2. Õppematerjali sisu kvaliteet

	Üldse ei nõustu	Ei nõustu	Ei oska öelda	Nõus	Täiesti nõus
Õppematerjali kolm erinevat elementi moodustavad terviku.					
Õppematerjali sisu on loogiliselt ülesehitatud.					
Õppematerjalis on ideekaarte piisavalt.					
Ideekaardid on sõnastatud arusaadavalt.					
Tööjuhised on sõnastatud õpilasest lähtuvalt.					

3. Õppematerjali õpieesmärkide kooskõla

	Üldse ei nõustu	Ei nõustu	Ei oska öelda	Nõus	Täiesti nõus
Ideekaartidel sõnastatud õpieesmärgid on saavutatavad.					
Ideekaartidel sõnastatud õpieesmärgid on õpilasest lähtuvad.					
Tööjuhised toetavad õpieesmärke.					

4. Õpilaste motivatsioon

	Üldse ei nõustu	Ei nõustu	Ei oska öelda	Nõus	Täiesti nõus
Väljapakutud ideed motiveerivad õpilasi tutvuma rahvakunstiga.					
Näidistööd ja fotod innustavad õpilasi ise looma/tegema.					
Tööjuhised õpilastele, mingis tööetapis, mitmekesistab praktilise töö käiku.					

5. Õppematerjali visuaalne külg

	Üldse ei nõustu	Ei nõustu	Ei oska öelda	Nõus	Täiesti nõus
Ideekaardid on sobiva formaadiga.					
Ideekaardid on visuaalselt nauditavad.					
Jooniseid/fotosid on tööjuhistes piisavalt.					
Tööjuhised õpilastele on visuaalselt nauditavad.					

Fotod etnograafilistest esemetest täiendavad tööjuhiseid.					
Fotod valminud töödest annavad infot erinevatest võimalustest, kuidas oma töid fotografeerida.					

6. Õppematerjali kasutamine

	Üldse ei nõustu	Ei nõustu	Ei oska öelda	Nõus	Täiesti nõus
Õppematerjali kolme erinevat osa on lihtne kasutada.					
Õppematerjali saab kasutada erinevate sihtgruppidega.					
Õppematerjal loob õpetajale süsteemi, mida on mugav täiendada.					

7. Mida peate koostatud õppematerjali tugevusteks?

.....

8. Millised on Teie hinnangul õppematerjali puudused?

.....

9. Kuidas saaks Teie hinnangul õppematerjali komplekti täiendada?

.....

10. Muud tähelepanekud, ettepanekud

.....

Tänan Teid vastuse eest!

SUMMARY

FOLK ART IN HANDICRAFT SYLLABUS

The concept of globalization is often used to describe life nowadays. Although globalization entails a series of strengths, its one shortcoming is that local groups are often subordinated to global economic objectives.

In today's information society young people get to know a lot about different cultures fast. For this reason, it is important to have first cultural learning experience in local communities because then youngsters themselves can feel as Estonians. Then they can recognize their own culture among other cultures and nationalities.

The aim of the research is to find out which is the Handicraft teachers' readiness to do practical work that is based on folk art, which techniques they use to go through the topics, and to work out a set of practical works to be used in the folk art lessons in school stages 2 and 3.

To achieve the goal, the following research questions were formulated:

1. How does the national curriculum for basic schools describe the handling of folk art in the handicraft syllabus?
2. What tools support teaching of folk art in handicraft lessons?
3. How do handicraft teachers deal with the subject of folk art and which practical works are based on folk art?
4. According to teachers, if and how does the teaching material created by the author support dealing with folk art?

In the national curriculum for basic schools folk art appears in various school subjects. In the syllabus of handicraft and domestic study, the learning process of folk art is explained in greater detail.

32 teachers participated in the survey. According to them, the most valuable is that students receive a wide range of knowledge on Estonian cultural space. In lessons teachers teach this topic both theoretically and with practical works. Teachers use textbooks by Saara Publishing and at the same time they use relevant literature from different authors. From practical works students mostly do knitting and embroidering. Most common crafts are socks, gloves, embroidered bags and pincushions. Some examples are also in sewing, crocking, block printing and felting.

By analyzing the results, it seems that the basic problems dealing with folk art topics are limited time and small interest on the subject by students. Analyzing different materials and carrying out this survey gave the author a reason to develop the teaching material.

The created teaching material consists of 25 idea cards, 5 individual work guides for the students and 10 demonstrational works with photographs. The raw material was drawn up according to the national curriculum and the results of the survey. Two experts who gave feedback to the teaching material agreed that the teaching tool makes teachers' work easier, gives ideas and for students it also gives an opportunity to do independent work. Taking into account the experts' feedback, some corrections were made to the teaching material. This teaching material is going to change in time, in the future it can be easily updated with both students and colleagues.

LIHTLITSENTS

Lihlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, **Heli Esko** (10.06.1992)

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihlitsentsi) enda loodud teose „**Rahvuslikud tööd käsitöö ainekavas**“ mille juhendaja on **Anu Pink**,
 - 1.1. reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;
 - 1.2. üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.
2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
3. kinnitan, et lihlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Viljandis, 31.05.2018